

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки моря

Кафедра фінансів

«Допущений до захисту»
Завідувач кафедри фінансів
_____ Георгій РОГОВ
« ____ » _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: Комплексний аналіз фінансового стану підприємства

Виконав студентка 4441 групи
_____ *Толстошеїна К.С.*
(підпис) (П.І.Б.)

Керівник роботи
професор, доктор економічних наук
(посада, науковий ступень, вчене звання)
_____ *Рогов.Г.К.*
(підпис) (П.І.Б.)

Миколаїв -2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки моря

Кафедра фінансів

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

доцент, к.е.н. Пащенко О.В.

(підпис)

« » 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Студенту Толстошеїной Катерині Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Комплексний аналіз фінансового стану підприємства

Керівник роботи Рогов Георгій Костянтинович

Затверджені наказом ректора № 328-уч від “12” квітня 2023 року

2. Термін подачі роботи 12 червня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи

Фінансова звітність ПАТ «МиколаївГАЗ» за 2018-2022рр.

Нормативно-законодавча база

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):
розглянути підходи до поняття комплексного фінансового аналізу підприємства; розкрити методичні підходи та моделі оцінки комплексного фінансового аналізу підприємства; проаналізувати окремі показники та оцінити фінансовий стан ПАТ «МиколаївГАЗ» в 2018-2022 роках; розробити шляхи покращення фінансового стану підприємства.

5. Перелік презентаційних матеріалів:

1. Аналіз коефіцієнтів ліквідності, рентабельності, платоспроможності та показників фінансової стійкості ПАТ «МиколаївГАЗ» за 2018-2022 рр.

2. Фінансові показники ПАТ «МиколаївГАЗ» за 2018-2022 рр. і визначені залежності від їх значень показники за порівняння нормативних показників.

3. Визначення основних напрямків покращення фінансового стану підприємства. 4. Заходи щодо поліпшення фінансового стану підприємства ПАТ «МиколаївГАЗ».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
IV	Мозговий А.М.		

7. Дата видачі завдання 06.02.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення керівника роботи та узгодження теми	6.02.-10.02.23	Виконано
2	Складання змісту та узгодження з керівником	13.02.-24.02.23	Виконано
3	Вивчення літературних джерел	13.02.-24.02.23	Виконано
4	Збір та систематизація інформації за темою роботи	27.02.-10.03.23	Виконано
5	Розробка теоретичного розділу	13.03.-25.03.23	Виконано
6	Розробка аналітичного розділу	3.04.-30.04.23	Виконано
7	Розробка проектного розділу	05.04.-28.05.23	Виконано
8	Розробка спеціального розділу	5.04.-28.05.23	Виконано
9	Розробка вступу, висновків, списку джерел	28.05.-04.06.23	Виконано
10	Розробка презентації та доповіді	2.06.-14.06.23	Виконано

Студент

(підпис)

Толстошеїна К. С.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Рогов Г. К.

(прізвище та ініціали)

Зміст

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Сутність та роль комплексного фінансового аналізу підприємства.....	8
1.2. Види та методи фінансового аналізу	11
1.3. Основні показники комплексного аналізу фінансового стану підприємства.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «МиколаївГАЗ».....	24
2.1. Загальна характеристика підприємства	24
2.2. Аналіз ліквідності, платоспроможності та рентабельності підприємства ПАТ «МиколаївГАЗ».....	33
2.3. Аналіз показників фінансової стійкості ПАТ «МиколаївГАЗ».....	37
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	43
3.1. Санаційні заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства.....	43
3.2. Впровадження системи моніторингу як напрямку покращення фінансового стану підприємства.....	48
3.3. Рекомендації що до забезпечення задовільного стану підприємства...	52
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ.....	58
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Фінансовий стан українських підприємств є важливим фактором їх сталого розвитку та прибуткової реалізації товарів та послуг. Стабільний фінансовий стан свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами. В умовах економічної та політичної нестабільності прийняття управлінських рішень має впливати з поточних потреб підприємства. Ця система базується на результатах комплексного аналізу фінансового стану, який визначає основні показники фінансового стану, дозволяє виявити динаміку зміни показників та порівняти їх з попередніми періодами функціонування підприємства. Отримана комплексна оцінка фінансового стану є початковою точкою для виявлення проблем господарюючого суб'єкта та розробки ефективних управлінських заходів з поліпшення фінансового стану. Розробка системи комплексної оцінки фінансового стану, яка враховує зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансову діяльність, є найскладнішою задачею при адаптації підприємства до ринкових умов. Це необхідно для створення інформаційної бази прийняття фінансових рішень.

Актуальність теми полягає у тому що в сучасних умовах аналіз фінансового стану підприємства є важливим елементом у його управлінні, оскільки забезпечення фінансової стабільності компанії є стратегічною задачею для кожного підприємства. У ринкових умовах підприємство має інтерес до отримання стабільних доходів, забезпечення своєї платоспроможності у довгостроковій перспективі, а також до постійного економічного зростання.

Упродовж останніх років у дослідженнях вітчизняних авторів велика увага приділялася теоретичній і практичній розробці питань, пов'язаних з визначенням сутності понять "фінансовий стан підприємства" та "комплексний аналіз фінансового стану".

Метою даного дослідження є розвиток теоретичних та практичних аспектів аналізу фінансового стану на прикладі ПАТ «МиколаївГАЗ» з

подальшим наданням рекомендацій щодо його покращення. Для досягнення цієї мети були послідовно вирішені наступні задачі:

- розкриття сутності та ролі комплексного фінансового аналізу стану підприємства, дослідження його основних видів та методів його здійснення;
- визначення основних показників для аналізу ліквідності та рентабельності підприємства;
- проведення аналізу активів та джерел формування капіталу ПАТ «МиколаївГАЗ» та оцінки на його основі рівня ліквідності, рентабельності та платоспроможності компанії;
- аналіз рівня фінансової стійкості ПАТ «МиколаївГАЗ» на основі визначених показників;
- обґрунтування ефективних методів покращення фінансової стійкості;
- розробка рекомендацій щодо забезпечення задовільного фінансового стану ПАТ «МиколаївГАЗ».

Об'єктом дослідження є економічні процеси формування фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні підходи до аналізу фінансового стану ПАТ «МиколаївГАЗ» з метою розробки ефективних рекомендацій щодо його покращення.

Методологічною основою для написання кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативні документи з питань розвитку фінансового сектору. При проведенні дослідження використовувались спеціальні економічні методи (метод аналізу, ґрунтування, формалізації, комплексного підходу), а також методи системного аналізу, індукції і дедукції, та порівняння.

Інформаційну базу дослідження становлять дані офіційної фінансової звітності ПАТ «МиколаївГАЗ», матеріали конференцій, наукових статей вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері оцінки, аналізу та

прогнозування фінансового стану підприємств, а також ресурси мережі Інтернет.

Кваліфікаційна робота складається з чотирьох розділів.

Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячений розкриттю сутності поняття «комплексного аналізу фінансового стану», а також методичних підходів та визначення коефіцієнтів для розрахунку фінансового стану підприємства.

В другому розділі роботи проведений аналіз фінансового стану та оцінена показників ліквідності, рентабельності та платоспроможності ПАТ «МиколаївГАЗ» за 2018 -2022 роки.

В третьому розділі представлені пропозиції стосовно покращення фінансового стану підприємства.

В четвертому розділі кваліфікаційної роботи розглянуті питання щодо охорони праці на підприємстві.

В основній частині роботи присутні рисунки та таблиці. У списку використаної літератури містяться 33 найменувань. В додатках наведена фінансова звітність підприємства та формули для розрахунку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та роль комплексного фінансового аналізу підприємства

Здійснення ефективної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки базується на створенні сучасної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансово-господарською діяльністю, складовими якої є облік, аналіз і контроль фінансово-господарських операцій, процесів і явищ. В умовах зростання конкуренції в глобальних масштабах, кількості загроз, кризових явищ в економіці та політичної кризи для вітчизняних підприємств на перший план виходить отримання позитивного фінансового результату їх діяльності.

На сьогоднішній день у науковій літературі існує значна кількість різнопланових поглядів на визначення сутності концепції "фінансовий стан підприємства". У той же час, не існує однієї універсальної методології для його тлумачення, що створює неоднозначність при оцінці на підприємстві. Таким чином, варто відзначити, що існує кілька підходів до визначення поняття "аналіз фінансового стану підприємства".

Перший підхід визначає фінансовий аналіз як комплекс методологічних прийомів для вивчення фінансових відносин суб'єктів господарювання, що обумовлені об'єктивними та суб'єктивними факторами і мають відображення у фінансовому обліку та звітності. Основною спрямованістю фінансового аналізу є дослідження формування, розподілу та використання фінансових ресурсів як основного виду ресурсів підприємств [1].

Другий підхід до змісту фінансового аналізу представляє собою – глибоке і усебічне вивчення фінансового стану підприємства і факторів його

формування – прибутку, реалізації продукції, її собівартості і деяких інших взаємозалежних і взаємообумовлених показників [2].

Третій підхід трактування поняття аналізу фінансового стану підприємства запропонований в фінансово-економічному словнику Юніна О. С., Круглової О. О., Савельєвої М. О. та ін є саме аналізу наявності чи відсутності у підприємства коштів, необхідних для забезпечення його господарської діяльності, адекватного режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з різними економічними суб'єктами, а також результату взаємодії всіх складових системи фінансових відносин підприємства, що характеризується сукупністю показників, які показують наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [3].

Комплексний фінансовий аналіз повинен дати повну, всебічну та об'єктивну оцінку стану підприємства. Він спрямований на підтримання фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства і забезпечення ефективності господарювання у довгостроковій перспективі.

Застосування фінансового аналізу в управлінні фінансами підприємства ґрунтується на розкритті його змісту. Зміст фінансового аналізу визначається предметом аналітичного дослідження, його метою і завданнями.

Предметом фінансового аналізу є: фінансово-господарські процеси та операції; фінансові результати діяльності підприємства; економічний потенціал і фінансовий стан підприємства; фактори, які обумовлюють результати та ефективність фінансово-господарської діяльності.

Фінансово-господарські процеси – постачання, виробництво і реалізація продукції (робіт, товарів, послуг). Їх аналіз дозволяє оцінити динаміку основних параметрів виробництва, реалізації, постачання в цілому та за окремими операціями, кількісно оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів і встановити пріоритетні напрями і резерви розвитку виробництва.

Метою фінансового аналізу є визначення напрямів і кількісне обчислення резервів збільшення ринкової вартості підприємства на підставі дослідження стану і динаміки показників, які характеризують фінансово-

господарську діяльність підприємства, та факторів, які зумовлюють зміну цих показників [4].

На думку Литвина Б. та Стельмаха М., комплексний фінансовий аналіз служить для визначення економічного потенціалу підприємства, обґрунтування рішень стратегічного характеру, інформаційного забезпечення потреб фінансового планування, для розробки інвестиційних проектів та прийняття рішень щодо фінансування, надання кредиту, його обсягів та умов

Комплексний фінансовий аналіз використовується власниками для обґрунтування рішень стратегічного характеру, менеджерами підприємства для інформаційного забезпечення потреб оперативного фінансового планування[5].

Цей вид аналізу відповідає вимогам виконання таких завдань:

- залучення фінансових ресурсів;
- пошук високорентабельних проектів;
- оцінка доцільності інвестування;
- оцінка надійності партнерів;
- оптимізація фінансової діяльності підприємства;
- фінансове оздоровлення підприємства.

Комплексний фінансовий аналіз має ширший спектр ролей і виконує різноманітні функції у сфері управління підприємством. Основні ролі комплексного фінансового аналізу включають:

1. Оцінка фінансового стану. Комплексний фінансовий аналіз дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, аналізувати його активи, зобов'язання, капітал, ліквідність та платоспроможність. Це допомагає виявити потенційні проблеми та ризики, а також встановити основу для подальшого планування та прийняття рішень.

2. Виявлення тенденцій та прогнозування. Аналіз фінансових показників підприємства дозволяє виявити тенденції у фінансовій діяльності, зокрема зростання або спаду доходів, витрат, прибутків тощо. Це дає змогу

прогнозувати майбутні результати та розробляти стратегії для досягнення поставлених цілей.

3. Виявлення ефективності та рентабельності. Комплексний фінансовий аналіз допомагає визначити рівень ефективності підприємства за допомогою розрахунку фінансових показників, таких як рентабельність активів, рентабельність капіталу, рентабельність продукції тощо. Це дозволяє оцінити досягнення поставлених цілей та виявити області, де можна досягти покращення.

4. Планування та бюджетування. Комплексний фінансовий аналіз є важливим елементом планування та бюджетування. Він надає необхідну інформацію для розробки фінансових прогнозів, визначення цілей та завдань, а також встановлення бюджетних параметрів. Це допомагає забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів та досягнення стратегічних цілей.

5. Підтримка прийняття рішень: Комплексний фінансовий аналіз надає обґрунтування та інформацію для прийняття рішень з питань інвестування, фінансування, розширення бізнесу, оптимізації витрат тощо. Він допомагає оцінити ризики, зв'язані з різними альтернативами, та забезпечує об'єктивну основу для вибору оптимального рішення.

В цілому, комплексний фінансовий аналіз виконує роль інструменту управління, який допомагає зрозуміти фінансовий стан підприємства, виявити проблеми та можливості, планувати та приймати обґрунтовані рішення для досягнення стратегічних цілей.

1.2. Види та методи фінансового аналізу

З метою вирішення поставлених завдань на підприємстві під час фінансового аналізу використовують певну сукупність спеціальних методів, за допомогою яких можливо кількісно оцінити певні аспекти фінансової

діяльності. Класифікація основних видів фінансового аналізу представлена у рис. 1.1.

Рис. 1.1 Класифікація видів фінансового аналізу [розробка автора засновано на джерелах 3;6;7;8]

Внутрішній фінансовий аналіз: Цей вид аналізу спрямований на оцінку фінансового стану підприємства на основі внутрішньої фінансової інформації. Він включає розрахунок та інтерпретацію різних фінансових показників, таких як рентабельність активів, рентабельність капіталу, ліквідність, платоспроможність тощо. Цей аналіз допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства та зрозуміти його фінансову ефективність.

Зовнішній фінансовий аналіз: Цей вид аналізу базується на зовнішній фінансовій інформації, такій як фінансові звіти, рейтинги, звіти аналітичних агентств тощо. Він оцінює фінансовий стан підприємства в контексті його індустрії та порівнює з конкурентами. Зовнішній фінансовий аналіз допомагає виявити позицію підприємства на ринку та оцінити його конкурентоспроможність.

За обсягами аналізу можна зазначити що комплексний фінансовий аналіз – здійснюється з метою комплексного вивчення всіх аспектів фінансової діяльності підприємства, а тематичний фінансовий аналіз – обмежується вивченням окремих аспектів фінансової діяльності підприємства.

Аналіз фінансової діяльності підприємства в цілому – у процесі такого аналізу об'єктом вивчення є фінансова діяльність підприємства в цілому без виділення окремих його структурних одиниць та підрозділів;

Аналіз фінансової діяльності окремих підрозділів підприємства, що ґрунтується на результатах внутрішнього аналізу підприємства;

Аналіз окремих фінансових операцій – предметом такого аналізу можуть бути окремі операції, пов'язані з коротко - або довгостроковими фінансовими вкладеннями, з фінансуванням окремих проектів [8].

За періодом проведення фінансового аналізу виділяють попередній (пов'язаний з вивченням умов здійснення фінансової діяльності в цілому або здійснення окремих фінансових операцій), поточний (проводиться в контрольних цілях у процесі реалізації окремих фінансових планів або здійснення окремих фінансових операцій для оперативного впливу на хід фінансової діяльності), прогнозний (ретроспективний) (здійснюється підприємство за звітний період, базується на завершених звітних матеріалах статистичного й бухгалтерського обліку) [3].

Комплексний фінансовий аналіз включає різні види, що дозволяють оцінити фінансовий стан підприємства з різних аспектів. Основні види комплексного фінансового аналізу включають [7;8].:

1. Горизонтальний аналіз. Цей вид аналізу включає порівняння фінансових показників підприємства протягом певного періоду часу, зазвичай кілька років. Порівняння показників за різні роки допомагає виявити тенденції та зміни у фінансовій діяльності підприємства, такі як

зростання або зниження доходів, витрат, прибутків та інших фінансових показників.

2. Вертикальний аналіз. Цей вид аналізу спрямований на вивчення структури фінансових показників підприємства шляхом визначення їх відношень до загального обсягу або базового показника. Наприклад, розрахунок відношення витрат до виручки або відношення активів до капіталу. Вертикальний аналіз допомагає встановити внутрішню структуру фінансів підприємства та виявити фактори, що впливають на його фінансову стійкість.

3. Аналіз фінансових показників. Включає розрахунок та інтерпретацію різних фінансових показників, таких як рентабельність активів, рентабельність капіталу, ліквідність, платоспроможність тощо. Ці показники надають оцінку фінансової ефективності та результативності підприємства.

4. Трендовий аналіз. Містить порівняння кожної позиції звітності з рядом періодів, що передують, і визначення тренда, тобто основної тенденції динаміки показнику, очищеної від випадкових впливів індивідуальних особливостей окремих періодів. За допомогою тренда ведеться перспективний аналіз та прогнозування.

5. Факторний аналіз. Визначає вплив окремих факторів (причин) на результативний показник за допомогою детермінованих або стохастичних прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), так і зворотним (синтез). При прямому способі аналізу результативний показник розділяється на складові частини, а при зворотному окремі елементи з'єднуються в загальний результативний показник.

Існують різні методи комплексного аналізу фінансового стану підприємства: метод коефіцієнтів, метод групувань, метод порівнянь, рейтингові системи оцінки. Вибір методу залежить від низки чинників: типу економічної системи, ступеня розвиненості ринкових відносин, особливостей побудови балансу та інших форм звітності, галузевих особливостей, виду діяльності, форми власності підприємств тощо. Методи аналізу можуть

використовуватися паралельно, а також частково, доповнюючи один одного. Так, кількісні методи аналізу не враховують такої характеристики підприємства, як репутація, тоді як рейтингові системи оцінки орієнтовані на врахування чинників суб'єктивного характеру [5].

Широкого застосування як у вітчизняній, так і в зарубіжній практиці набув метод коефіцієнтів, який дозволяє отримувати важливі показники діяльності підприємства. Аналіз коефіцієнтів базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової діяльності підприємства між собою. У процесі його використання визначаються різні відносні показники, що характеризують окремі результати фінансової діяльності та рівень фінансового стану підприємства. Значення показників розглядаються як середні для будь-яких підприємств незалежно від величини, галузі та специфіки діяльності, і це знижує ефективність застосування методу коефіцієнтів.

Метод групування інформації, тобто поділ сукупності досліджуваних фінансових явищ на однорідні групи за єдиною ознакою застосовується для вивчення структури та структурних зрушень, установлення взаємозв'язку досліджуваних фінансових явищ;

За допомогою методу порівнянь проводиться аналіз фінансових явищ або процесів, які порівнюються з іншими однорідними явищами або процесами з метою виявлення загальних рис або розходжень між ними у ході дослідження фінансово-економічних процесів, які відбуваються на підприємстві;

У загальному вигляді алгоритм визначення рейтингової оцінки фінансового стану може бути представлений у такій послідовності дій [10]:

1. Вихідні дані представляються у вигляді матриці (a_{ij}), тобто таблиці, де по горизонталі записані номери показників ($i = 1, 2, 3, \dots, n$), а по вертикалі — номери підприємств ($j = 1, 2, 3, \dots, m$).

2. Для кожного i -го показника знаходять його найкраще значення a_{ij} НК серед значень, отриманих різними підприємствами.

3. Вихідні показники матриці (a_{ij}) стандартизуються щодо відповідного показника еталонного підприємства за формулою:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{a_{ij}^{HK}}, \quad (1.1)$$

де a_{ij}^{HK} — стандартизовані показники стану j -го підприємства.

4. Для кожного підприємства визначається значення його рейтингової оцінки за формулою:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2} \quad (1.2)$$

де R_j — рейтингова оцінка для j -го підприємства;

$x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{nj}$ — стандартизовані показники j -го підприємства.

5. Підприємства упорядковуються (ранжуються) у порядку спадання рейтингової оцінки. Найвищий рейтинг має підприємство з мінімальним значенням R . Для використання даного алгоритму на практиці не передбачено обмежень щодо кількості порівнювальних показників та підприємств. Викладений алгоритм отримання рейтингової оцінки фінансового стану може використовуватись для порівняння підприємств на дату складання балансу (за даними на кінець звітного періоду) або у динаміці.

1.3. Основні показники комплексного аналізу фінансового стану підприємства

Комплексний фінансовий аналіз повинен враховувати усі найважливіші параметри (показники) фінансово-господарської діяльності підприємства. Точна і об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства не може ґрунтуватися на довільному наборі показників, тому для комплексного

аналізу нами пропонуються вихідні показники, які доцільно об'єднати у групи (рис.1.2).

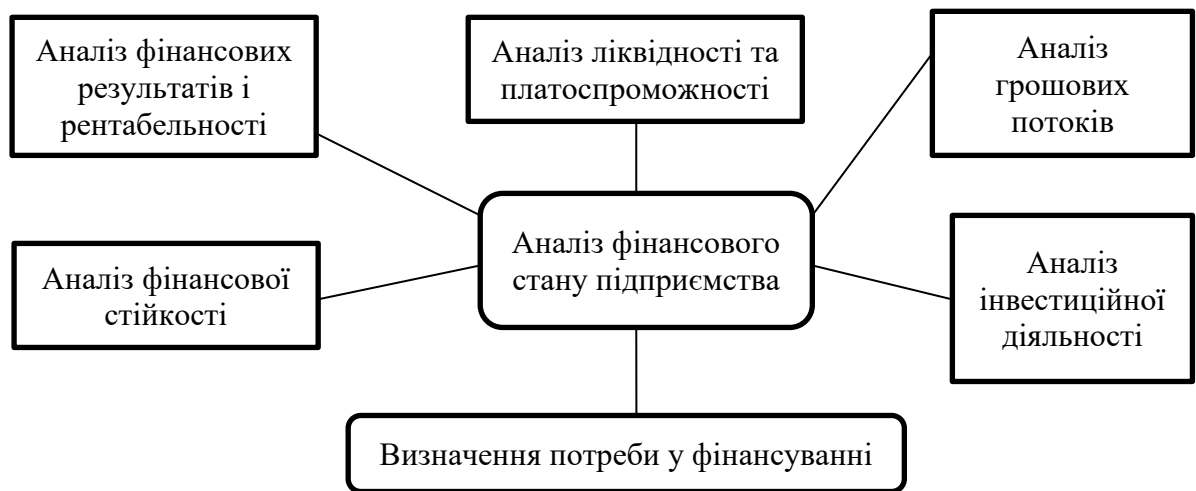

Рис. 1.2 Загальна схема фінансового аналізу [розробка автора засновано на джерелі 10]

Ліквідність характеризує потенційну здатність підприємства своєчасно реалізувати активи та отримати грошові кошти для погашення поточних зобов'язань. Вона визначається показниками миттєвої (абсолютної), швидкої та загальної ліквідності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КЛ1) характеризує готовність підприємства негайно розрахуватися за поточними зобов'язаннями:

$$КЛ_1 = \frac{\Gamma + \Phi I}{ПЗ}, \quad (1.3)$$

де, Γ – гроші та їх еквіваленти;

ΦI – поточні фінансові інвестиції;

ПЗ - поточні зобов'язання і забезпечення.

Спроможність підприємства оперативно покривати потреби в ліквідності розраховується за формулою:

$$КЛ_2 = \frac{\Gamma + \Phi I + ДЗ}{ПЗ}, \quad (1.4)$$

де, КЛ2 – коефіцієнт швидкої ліквідності;

ДЗ – дебіторська заборгованість.

Коефіцієнт загальної ліквідності або коефіцієнт покриття (КП) характеризує здатність підприємства погасити поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів

$$КП = \frac{АО}{ПЗ}, \quad (1.5)$$

де АО – оборотні активи.

Значення коефіцієнтів КЛ1, КЛ2 та КП мають бути чисельно не менше 0,2; 0,5 та 2 відповідно. Фінансову стійкість підприємства визначають із застосуванням часткових та абсолютних показників. До часткових показників належать коефіцієнт фінансової незалежності, який визначає частку власного капіталу в балансі підприємства та коефіцієнт маневреності, що характеризує ступінь мобільності використання власних коштів. Для розрахунку коефіцієнта фінансової незалежності (КН) використовується наступна формула:

$$КН = \frac{ВК}{ВБ}, \quad (1.6)$$

де ВК – власний капітал;

ВБ – валюта балансу (актив).

Коефіцієнт маневреності власних коштів (КМ) розраховується наступним чином:

$$КМ = \frac{ВК-АН}{ВБ}, \quad (1.7)$$

де АН – необоротні активи.

Визначення фінансової стійкості підприємства із застосуванням коефіцієнтів КН і КМ, які чисельно мають бути не менше 0,5, доповнюється розрахунками забезпечення запасів і витрат власними та позиковими коштами. У залежності від ступеня такої забезпеченості розрізняють чотири типи фінансової стійкості підприємства, а саме абсолютну, нормальну, передкризовий фінансовий стан та кризовий фінансовий стан. Стійкість

визнається абсолютною, якщо власного оборотного капіталу достатньо для забезпечення запасів і витрат. Критерієм нормальної стійкості вважається забезпеченість запасів власними оборотними коштами та довгостроковими кредитами і позиками. Фінансовий стан визнається нестійким або передкризовим, коли для забезпечення запасів і витрат використовуються окрім власного оборотного капіталу та довгострокових позикових джерел, також і короткострокові банківські кредити. Нарешті, коли для забезпечення запасів і витрат не вистачає зазначених джерел, фінансовий стан вважається кризовим, тобто підприємство знаходиться на межі банкрутства [11].

В Міжнародних стандартах фінансової звітності зазначається, що інформація стосовно ліквідності та платоспроможності використовується для прогнозування можливостей підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Платоспроможність означає можливості підприємства своєчасно та в повному обсязі задовольняти платіжні вимоги постачальників, сплачувати проценти і повертати кредити, виплачувати заробітну плату, вносити платежі до бюджету, тобто проводити розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями. Отже, платоспроможність розглядається як характеристика готовності підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями, строк сплати яких настав.

Оцінювання статичної платоспроможності за даними балансу (звіту про фінансовий стан) із використанням коефіцієнтів ліквідності не дає змоги реально впливати на рівень платіжних можливостей. Тому важливим є оперативний аналіз платоспроможності, мета якого полягає у передбаченні можливих негативних відхилень у рівні поточної платіжної спроможності підприємства та запобіганні їм.

Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджених наказом Міністерства економіки України від 19.01.06р., визначено три види

неплатоспроможності (або рівня платоспроможності): поточна, критична, надкритична. Поточна платоспроможність визначається за формулою:

$$\Pi_{\text{п}} = A_{1030} + A_{1035} + A_{1160} + A_{1165} - \Pi_{1695} \quad (1.8)$$

де

A_{1030} , A_{1035} , A_{1160} , A_{1165} — відповідні рядки активу балансу;

Π_{1695} — підсумок III розділу пасиву балансу.

Якщо підприємство має позитивне значення $\Pi_{\text{п}}$, то воно вважається повністю платоспроможним. Від'ємне ж значення свідчить про наявність поточної неплатоспроможності. Якщо підприємство на початок або кінець періоду, що аналізується, має позитивне значення $\Pi_{\text{п}}$, воно не є боржником [10].

Для визначення критичної та/або надкритичної неплатоспроможності розраховують коефіцієнт загальної ліквідності або покриття (КП) і коефіцієнт забезпеченості власним капіталом (K_3):

$$K_3 = \frac{\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}}{\text{Оборотні активи}} \quad (1.9)$$

Нормативне значення коефіцієнта K_3 встановлено в розмірі не менше 0,1.

Якщо за підсумками року коефіцієнт покриття менший за 1,0 і підприємство не отримало прибутку, такий його фінансовий стан характеризується ознаками надкритичної неплатоспроможності» (при умові порушення провадження у справі про банкрутство).

Якщо коефіцієнти поточної ліквідності та забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами нижчі за нормативні, але спостерігається тенденція їх зростання (або навпаки - відповідають нормативам, але є тенденція до зниження), то розраховують коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності ($K_{\text{в}}$):

$$K_{\text{в}} = \frac{K_n^1 + T_{\text{в}} / T * (K_n^1 - K_n^0)}{K_n^n} \quad (1.10)$$

K_n^n — нормативне значення коефіцієнта покриття;

K_n^1 . K_n^0 – значення коефіцієнта покриття на початок і кінець періоду;

T_v – заданий період відновлення (втрати) платоспроможності;

T – тривалість звітного періоду, місяців.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності обчислюють за умови, якщо хоча б один із коефіцієнтів — покриття або забезпеченості власними оборотними активами, має значення нижче за оптимальне (перший — менший за 1, другий — менший за 0,1). Коефіцієнт втрати платоспроможності визначають, якщо значення обох вказаних коефіцієнтів відповідають нормативним. При розрахунку коефіцієнта відновлення платоспроможності T_v приймається за 6 місяців, а розрахунку коефіцієнта втрати платоспроможності — за 3 місяці. Якщо коефіцієнт відновлення платоспроможності перевищує одиницю, то підприємство має реальну можливість протягом 6 місяців відновити свою платоспроможність, а якщо не перевищує - така можливість відсутня [10].

Індикатори ефективності використання основних засобів і оборотних активів характеризують ділову активність підприємства. Загальну ефективність використання активів підприємства визначають показники рентабельності активів (ROA), рентабельності власного капіталу (ROE) та коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (RE) [11]:

$$ROA = \frac{\Phi P}{ВБ} \qquad ROE = \frac{\Phi P}{ВК} \qquad RE = \frac{\Phi РОД}{ЧДР} \qquad (1.11)$$

де ΦP – чистий фінансовий результат (чистий прибуток);

$\Phi РОД$ – фінансовий результат від операційної діяльності;

$ЧДР$ – чистий дохід від реалізації.

Рух грошових коштів являє собою надходження та вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів. Сукупність грошово-розрахункових операцій, що пов'язані з виробничо-господарською діяльністю підприємства, створює грошовий оборот (виявлення сутності грошей у русі). Він включає в себе

готівковий і безготівковий обороти. Звіти про рух грошових коштів підприємства складають відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [12]. Вони містять інформацію про рух коштів в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Інвестиційна діяльність підприємства полягає у придбанні та реалізації необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які не є складовою еквівалентів грошових коштів. Фінансовою визнається діяльність, що призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу. Операційна діяльність підприємства включає його основну та інші види діяльності.

Важливими індикаторами ефективності діяльності суб'єкта господарювання, що розраховується на базі значень чистого грошового потоку є такі:

- показник тривалості погашення заборгованості, який розраховується як частка від ділення позикового капіталу нетто на значення чистого руху коштів у результаті операційної діяльності. Позиковий капітал нетто не враховує суму грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Нормальні значення показника коливаються в інтервалі від 1 до 3 років, задовільні становлять 4 – 5 років;

- показник самофінансування інвестицій, %, який визначається співвідношенням величини чистого руху коштів у результаті операційної діяльності та суми чистих інвестицій;

- відношення величини чистого руху коштів у результаті операційної діяльності до суми власного капіталу, що є індикатором доходності інвестування коштів власниками підприємства.

Система коефіцієнтів для оцінки фінансового стану має відповідати таким вимогам:

- фінансові коефіцієнти мають бути максимально інформативними і давати цілісну картину стійкості фінансового стану;
- в економічному змісті фінансові коефіцієнти в основному мають бути однакового спрямування (збільшення коефіцієнта означає поліпшення фінансового стану);
- для усіх фінансових коефіцієнтів мають бути зазначені числові нормативи мінімального задовільного рівня або діапазону змін;
- фінансові коефіцієнти повинні розраховуватися тільки за даними публічної бухгалтерської звітності підприємств;
- фінансові коефіцієнти повинні давати можливість проводити рейтингову оцінку підприємства як у просторі (порівняно з іншими підприємствами), так і у часі (за ряд періодів).

На основі цих вимог пропонується використовувати п'ять показників, які найчастіше застосовуються і найповніше характеризують фінансовий стан підприємства:

- коефіцієнт забезпеченості власними коштами;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт оборотності авансованого капіталу;
- рентабельність операційної діяльності;
- рентабельність власного капіталу.

1. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами (Кзвк) характеризує наявність у підприємства власних оборотних коштів, необхідних для його стійкості. Нормативне значення $K_{звк} \geq 0,1$.

2. Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл), що характеризує ступінь покриття всіма оборотними активами підприємства суми поточних зобов'язань. Нормативне значення $K_{пл} 2,0-2,5$.

3. Коефіцієнт оборотності активів (Коа) характеризує обсяг реалізованої продукції, що припадає на 1 грн. коштів, вкладених у діяльність підприємства.

4. Рентабельність операційної діяльності (Род) характеризує ефективність виробничої діяльності підприємства, а також ефективність політики ціноутворення. Нормативна вимога до Род непрямо зумовлена рівнем дисконтної ставки НБУ.

5. Рентабельність власного капіталу (ROE) показує, наскільки ефективно підприємство використовує свій власний капітал. Нормативне значення $>2,0$.

Особливістю наведеної системи показників є те, що усі вони мають однакову спрямованість. Це означає, що чим вищий рівень показника або чим вищий темп його зростання, тим надійніший фінансовий стан підприємства, що оцінюється. Таким чином, запропонована система показників базується на даних фінансової звітності підприємства [10].

Висновки до розділу I

1. На основі дослідження праць вітчизняних науковців уточнено поняття «комплексний фінансовий стан підприємства» під яким слід розуміти – комплексну характеристику діяльності підприємства станом на певну дату, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, ефективну їх структуру, раціональність розміщення, а також забезпеченість власним оборотним капіталом для здійснення ефективної господарської діяльності.

2. При здійсненні комплексного фінансового аналізу необхідно враховувати всі ключові параметри (показники) фінансово-господарської діяльності підприємства, а саме: ліквідності, платоспроможності, рентабельності, грошових потоків та фінансової стійкості. Для аналізу ліквідності виділені показники абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття та коефіцієнт поточної ліквідності. Платоспроможність виділяє основні показники у вигляді коефіцієнту покриття та коефіцієнту забезпеченості власним капіталом. За для аналізу рентабельності діяльності підприємства виділено рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), рентабельність операційної діяльності (РОД) та

коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (RE). Для проведення аналізу фінансової стійкості важливо використовувати такі показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт забезпеченості власними коштами.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «МИКОЛАЇВГАЗ»

2.1 Загальна характеристика підприємства

АТ "Миколаївгаз" займається розподілом газу в Миколаєві та Миколаївській області. Природний газ розподіляється побутовим та не побутовим споживачам (промисловим, госпрозрахунковим, житлово-комунальним підприємствам, населенню, підприємствам та установам що фінансуються з різних бюджетів) з урахуванням тарифу на розподіл, встановленого Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг («НКРЕ КП»). Інша діяльність підприємства включає в себе:

- ремонт газового обладнання як з матеріалу замовника, так і з власних матеріалів;
- виготовлення запасних частин для газового обладнання в майстернях підприємства;
- роботи зі встановлення лічильників газу як в житлових будинках, так і в комунально-побутових організаціях та на підприємствах;
- виконання проектної та пусконаладжувальної роботи при газифікації об'єктів [14].

Транспортування газу відбувається через магістральні газопроводи АТ «Укртрансгаз», ТОВ «ОПЕРАТОР ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ» та розподіляється розподільчими мережами що знаходяться на балансі Компанії.

Публічне акціонерне товариство по газопостачанню та газифікації «Миколаївгаз» було створене згідно з українським законодавством у 1995 році у формі відкритого акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Миколаївгаз».

Юридична адреса: 54000, Миколаївська область, місто Миколаїв, вулиця Погранична, будинок 159. ЄДРПОУ: 05410263 [13].

Останні зміни в переліку територій де компанія надає послуги з розподілу природного газу, приєднань мереж до газорозподільних мереж, послуги з реконструкції та нової газифікації газорозподільних мереж надано Наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України № 309 від 22.12.2022 «Про затвердження переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією» [16], а саме:

1. Баштанський район:

- 1) Баштанська міська територіальна громада;
- 2) Березнегуватська селищна територіальна громада;
- 3) Горохівська сільська територіальна громада;
- 4) Інгульська сільська територіальна громада;
- 5) Новобуська міська територіальна громада;
- 6) Привільненська міська територіальна громада;
- 7) Снігурівська міська територіальна громада;
- 8) Широківська сільська територіальна громада.

2. Вознесеньський район:

- 1) Бузька сільська територіальна громада;
- 2) Вознесеньська міська територіальна громада;
- 3) Дорошівська сільська територіальна громада;
- 4) Єланецька селищна територіальна громада;
- 5) Прибужанівська сільська територіальна громада.

3. Миколаївський район:

- 1) Веснянська сільська територіальна громада;
- 2) Воскресенська селищна територіальна громада;
- 3) Галицинівська сільська територіальна громада;
- 4) Костянсинівська сільська територіальна громада;
- 5) Куцурубська сільська територіальна громада;

- 6) Миколаївська міська територіальна громада;
- 7) Мішково-Погорівська сільська територіальна громада;
- 8) Нечаянська сільська територіальна громада;
- 9) Очаківська міська територіальна громада;
- 10)Первомайська селищна територіальна громада;
- 11)Радсадівська сільська територіальна громада;
- 12)Сухосланецька сільська територіальна громада;
- 13) Шевченська сільська територіальна громада.

Материнська компанія для АТ «Миколаївгаз» є ПрАТ «Газтек», що здійснює діяльність в Україні. Частка є ПрАТ «Газтек» в статутному капіталі компанії АТ «Миколаївгаз» складає 50% (дані станом на 31 грудня 2021 року). В 2021 році НАК «Нафтогаз України» володіє 25% простих акцій АТ «Миколаївгаз» [13].

Природним газом забезпечено 8 міст, 14 селищ міського типу та 313 сіл області. Ним користується понад 347 тис. сімей, у 79% встановлено газові лічильники. Серед споживачів газу – більше 100 промислових підприємств, 6,2 тис. комунально-побутових об'єктів, 630 бюджетних організацій. Товариство транспортує понад 400 млн. куб. м газу за рік .

АТ «Миколаївгаз» експлуатує близько 6,5 тис. км підземних та надземних розподільчих газопроводів, понад 2 тис. км газопроводів-вводів. На балансі товариства – 6,1 тис. км газопроводів. Контроль за тиском у мережі здійснюють 1,77 тис. газорегуляторних пунктів (з яких 1,46 шафових), біля 25 тис. будинкових регуляторів тиску газу. Електрозахист сталевих газових мереж забезпечують 765 катодних станцій.

Аналіз майна підприємства здійснюється на основі агрегованого балансу підприємства та структури і динаміки оборотних активів. Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування.

Проаналізуємо показники структури (Додаток А) та динаміки активів АТ «Миколаївгаз» за 2018-2022 рр.

Дані додатку А свідчать, що вартість майна протягом 2018-2022 рр. загалом збільшилась на 234002 тис. грн.. у 2022 році порівняно з 2021 роком відбулось збільшилась на 181668 тис. грн. (або на 24,82%). Загальна динаміка активів протягом 5 років спостерігається позитивного приросту і це заслуговує позитивної оцінки, адже зменшення грошових коштів балансу свідчить, як правило, про зниження виробничих потужностей підприємства, звуження обсягів діяльності виробництва.

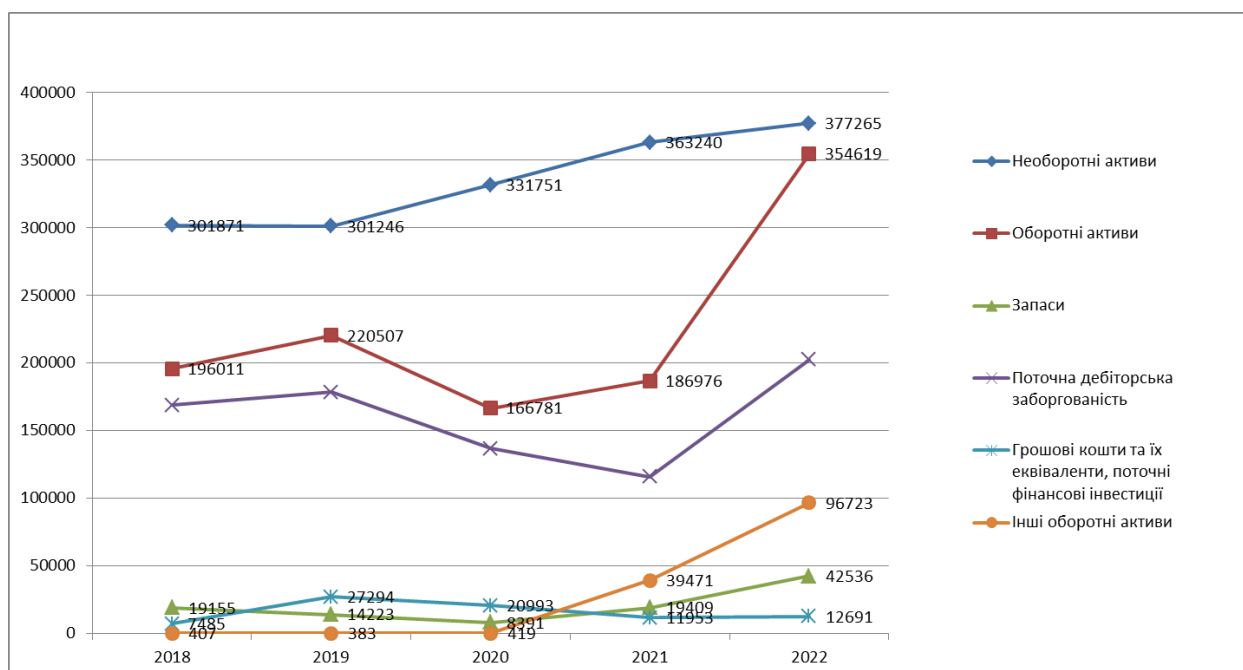

Рис. 2.1 Динаміка активів 2018-2022 років [розробка автора]

У структурі майна підприємства більшу частину займають необоротні активи, які становлять майже 51,55% від активів балансу в 2022 році, 60,631% в 2018 році, 57,74% в 2019 році, 66,55% в 2020 та 66,018% в 2021 році, що є позитивною тенденцією. Структуру майна підприємства в 2022 році зображено на рис. 2.2.

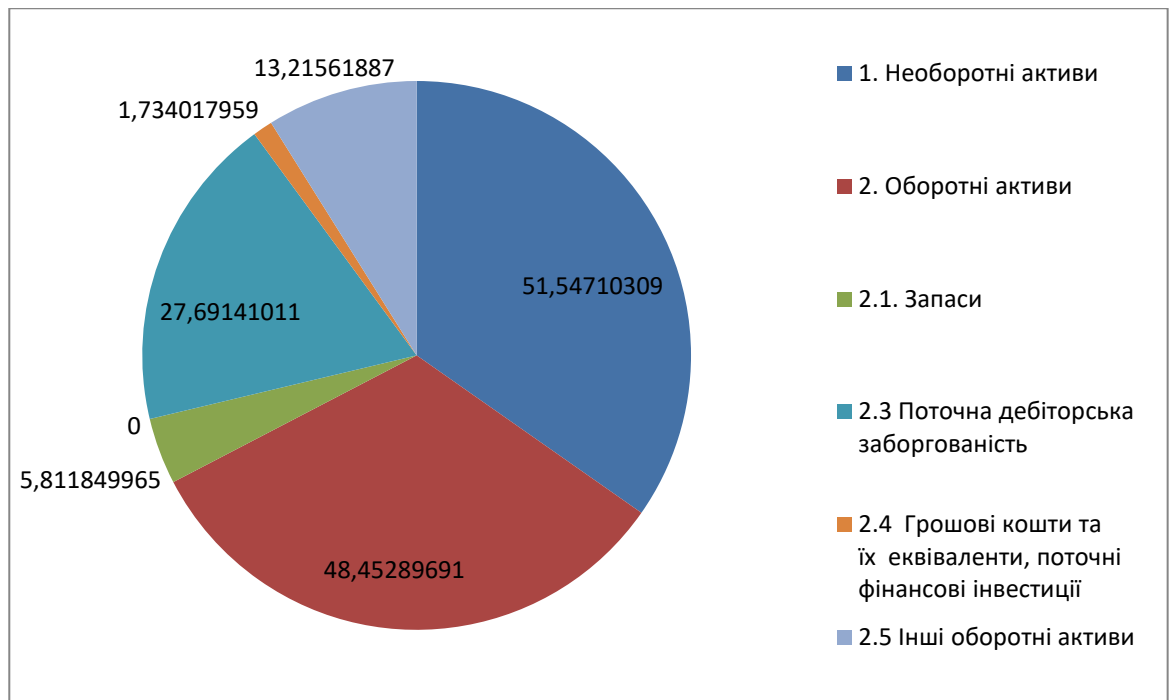

Рис. 2.2 Структура активів підприємства 2022 років [розробка автора]

Протягом періоду з 2018 до 2022 року спостерігається спокійна тенденція зростання необоротних активів, що відбулося в основному за рахунок нарощення матеріально-технічної бази.

Загальне зростання вартості оборотних активів викликано збільшенням суми запасів, поточну дебіторську заборгованість та інших оборотних активів, але динаміка грошових коштів не є втішною адже з 2020 року спостерігається зменшення питомої ваги в структурі активів. У 2019 році порівняно з 2018 роком вартість оборотних активів збільшилась на 24496 тис. грн. або на 12,45%, у 2020 році проти 2019 року відбулось зменшення 53726 тис. грн. (24,36%), але в 2020-2022 відбулась тенденція збільшення.

Запаси в 2019 році зменшились на 4932 тис. грн. або на 25,75% порівняно з 2018 роком, у 2020 році проти 2019 року відбулось зменшення 5832 тис. грн. (41,004%), але в 2020-2021 відбулось збільшення. Дана тенденція свідчить про збільшення потужності підприємства.

В 2022 році порівняно з 2021 роком грошові кошти підприємства АТ «Миколаївгаз» збільшились на 6,17 % і становили – 12691 тис. грн., але в

2021 році в порівнянні з 2019 роком відбулось зменшення їх вартості. При цьому, вартість дебіторської заборгованості підприємства АТ «Миколаївгаз» протягом 2020-2022 років збільшилась. Такі зміни свідчать про стабільну роботу підприємства, але через скрутну економічну ситуацію в країні через пандемію, лок-даун та війну тенденція зменшення грошовий коштів може поновитись.

Формування майна підприємства здійснюється за рахунок власних і позикових джерел. Тому на наступному етапі аналізу необхідно дослідити рахунок яких джерел були сформовані активи підприємства (Додаток Б).

Підприємство АТ «Миколаївгаз» станом на кінець 2022 року має загальний розмір капіталу 731884 тис. грн. У структурі власного капіталу неспроможна покрити величезний збиток що прогресує з кожним роком, у той час як інші статі власного капіталу протягом 5 років залишаються незмінними. У той же час позичковий капітал підприємства лише збільшується за рахунок поточної кредиторської заборгованості. Щоб побачити негативну тенденцію структури пасивів АТ «Миколаївгаз» слід детальніше розглянути динаміку складу капіталу за 2018-2022 рр. (рис. 2.3)

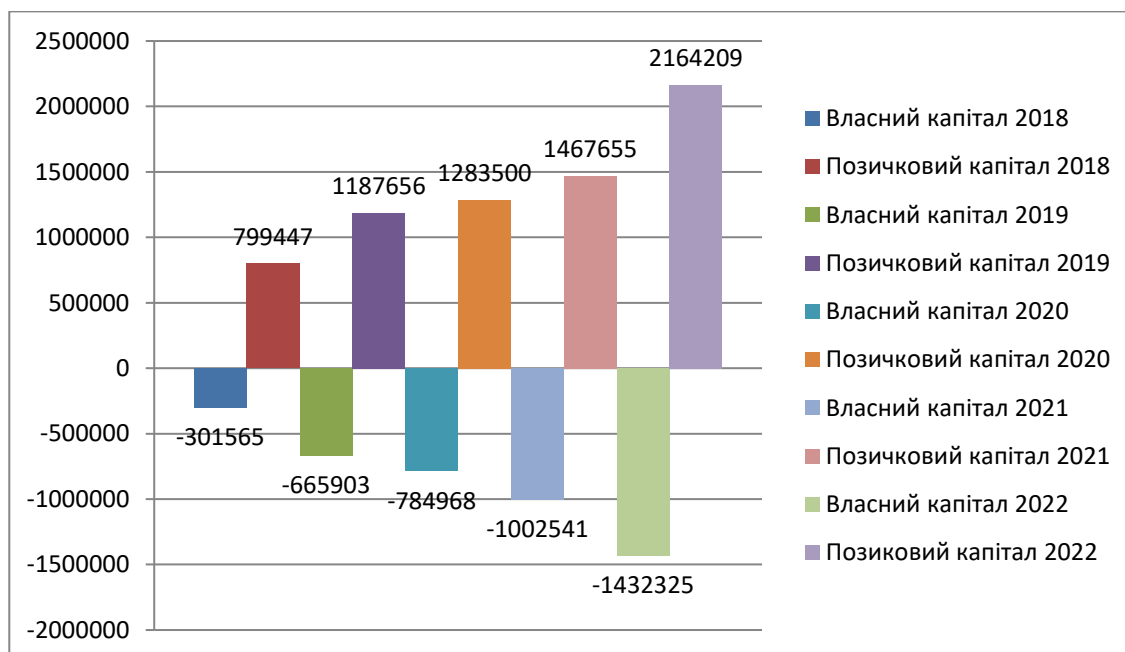

Рисунок 2.3 – Динаміка складу капіталу АТ «Миколаївгаз» за 2018-2022 рр., тис. грн. [розробка автора]

Ефективність виробничої господарської діяльності господарюючого суб'єкта знаходить своє відображення у досягнутих фінансових результатах. Саме тому, наведемо динаміку фінансових результатів підприємства за аналізований період в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Фінансові результати 2018-2022 роки

Стаття	Код рядка	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	366025	306029	524189	739657	818486
Інші операційні доходи	2120	67767	19036	9503	59746	2692
Інші доходи	2240	0	0	0	0	0
Разом доходи	2280	433792	325065	533692	799403	821178
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	565524	625923	553150	925040	1074428
Інші операційні витрати	2180	93164	17402	48295	29695	108464
Інші витрати	2270	0	0	0	0	0
Разом витрати	2285	658688	643325	601445	954735	1182892
Фінансовий результат до оподаткування	2290	-224896	-318260	-67753	-155332	-361714
Податок на прибуток	2300	36	277	-263	-239	-647
Чистий прибуток (збитки)	2350	-224860	-317983	-68016	-155571	-362361

Дані таблиці 2.1 свідчать про збільшення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції за аналізований період. Так, в 2022 році проти 2021 року відбулося зростання на 78829 тис. грн., або на 9,63%, а в 2021 році проти 2020 року на – 215468 тис. грн., або на 29,13%. Це зростання свідчить про ефективну виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. Динаміка збільшення чистого доходу від реалізації продукції, товарів, послуг протягом 2019-2022 років супроводжується різкими темпами зміни собівартості продукції (на 9,65% у 2019 році, на 40,20% у 2021 та у 2022 році на 13,9%). Враховуючи що доходи не прокривають всіх витрат фінансовий результат є

від'ємним і тому чистий збиток з 2020 року стрімко росте і в 2022 році складає 362361 тис. грн.

2.2 Аналіз ліквідності, платоспроможності та рентабельності підприємства ПАТ «МиколаївГАЗ»

Важливим аспектом успішного бізнесу є вміння встановлювати конкретні цілі, контролювати їх згідно з планами, аналізувати результати, виявляти причини відхилень від плану та приймати рішення, спрямовані на усунення цих відхилень. Такий підхід реалізований у сучасних управлінських технологіях компаній, що стрімко розвиваються. Проте, для досягнення успіху неможливо обійтися без ефективного керування ліквідністю підприємства, яке означає оперативне управління його фінансовими ресурсами.

Ефективне управління ліквідністю компанії можна описати як розміщення ресурсів, що дозволяє швидко перетворювати активи на грошові кошти. Чим вища ліквідність підприємства, тим менше ризик банкрутства.

Аналіз розглянутих вище активів та пасивів суттєво впливає на значення ліквідності. Тому було застосовано формули з розділу 1.3 для розрахунку основних абсолютних та відносних коефіцієнтів ліквідності компанії "Миколаївгаз" протягом періоду з 2018 по 2022 рік (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Розрахунок основних показників ліквідності АТ «МиколаївГАЗ»
протягом 2018-2022 рр

Назва показника ліквідності	Норматив	2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КЛ1)	>0,2	0,01	0,03	0,02	0,01	0,01
Коефіцієнт швидкої ліквідності (КЛ2)	>0,5	0,12	0,11	0,08	0,04	0,05
Коефіцієнт покриття (КП)	>2	0,27	0,20	0,14	0,13	0,17

Виходячи з отриманих показників можна зробити висновок, що протягом останніх 5 років підприємство не може покривати власні борги за рахунок грошей коштів та фінансових інвестицій. Якщо розглядати загальну ліквідність то ми можемо запевнитись, що всі оборотні активи підприємства нездатні забезпечити покриття 50% поточних зобов'язань. З 2021 року АТ «Миколаївгаз» може покривати лише 5 % від нормативного значення абсолютної ліквідності, що свідчить про неспроможність забезпечити частки покриття поточних в найкоротші терміни. Найближчим до нормативного знає є показник швидкої ліквідності, але і він в 10 разів менше ніж є необхідним для нормального функціонування підприємства. Дані результати забезпечені постійним залученням додаткових кредитів для покриття необхідних видатків для роботи підприємства, величезним збиткам та пропорційному зростанню дебіторської заборгованості на відміну від зростання грошей на рахунках та відсутності фінансових інвестицій.

Наступним показником для розрахунку буде показник платоспроможності. Платоспроможність – це наявність у підприємства грошей та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення. В таблиці 2.3 представлені показники поточної платоспроможності.

Таблиця 2.3

Показники поточної платоспроможності АТ «МиколаївГАЗ » протягом 2018-2022 рр

Роки	2018	2019	2020	2021	2022
Значення поточної ліквідності	-718103	-1048426	-1133757	-1471611	-2087807

Від'ємне ж значення свідчить про наявність поточної неплатоспроможності яка з кожним роком збільшується. Враховуючи це необхідно визначити критичність неплатоспроможності. Для її визначення потрібні показник загальної ліквідності (КП) та коефіцієнт забезпеченості власним капіталом. Дані представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Порівняння показників для визначення критичної
неплатоспроможності ПАТ «МиколаївГАЗ» протягом 2018-2022 рр

Показники	Нормативне значення	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт покриття (КП)	>2	0,27	0,20	0,14	0,13	0,17
Коефіцієнт забезпеченості власним капіталом (КЗ)	>0,1	-3,08	-4,39	-6,70	-7,30	-5,10

Виходячи з даних таблиці 2.4 на кінець кожного періоду коефіцієнт КП і КЗ менше нормативного значення. За наявності на початок і кінець аналізованого періоду ознак поточної неплатоспроможності фінансовий стан підприємства визначається як критична неплатоспроможність. Тому в цій ситуації є передумови до застосування санації. З 2018 року по 2021 рік спостерігалась тенденція лише зменшення показників і лише в 2022 році показники почали зростати.

Наступним кроком необхідно визначити за допомогою коефіцієнту відновлення платоспроможності чи має підприємство реальну можливість протягом 6 місяців відновити свою платоспроможність. У 2022 році цей показник складає 0,095, тоді як у 2021 році - 0,058, а у 2020 році - 0,057. Тому можна зробити висновок що підприємство не зможе відновити своє платоспроможність у найближчі роки, хоча прогрес у позитивному напрямку присутній.

У контексті даного дослідження доцільно також буде провести аналіз відносних показників, тобто показників рентабельності ПАТ «МиколаївГАЗ», оскільки управління даним аспектом допомагає досягти високої ефективності функціонування підприємства. Економічна рентабельність вказує на потенційні можливості компанії у діловому співробітництві, є гарантією ефективної реалізації економічних інтересів всіх учасників господарської діяльності як самої компанії, так і її партнерів.

За формулами, наданими у розділі 1.3 , було проведено розрахунки основних показників рентабельності для ПАТ «МиколаївГАЗ» (табл. 2.5):

Таблиця 2.5

Розрахунок основних показників рентабельності ПАТ «МиколаївГАЗ» протягом 2018-2021 рр., %

Показник рентабельності	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
Рентабельність активів (ROA)	-0,45	-0,61	-0,14	-0,28	-0,50
Рентабельність власного капіталу (ROE)	-0,75	-0,48	-0,09	-0,16	-0,25
Коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (RE)	-1,19	-1,06	-1,02	-1,08	-1,00
Рентабельність операційної діяльності (РОД)	0,66	0,51	0,89	0,84	0,69

Для кращого спостереження змін необхідно розглянути графік динаміки змін показників(рис. 2.4) :

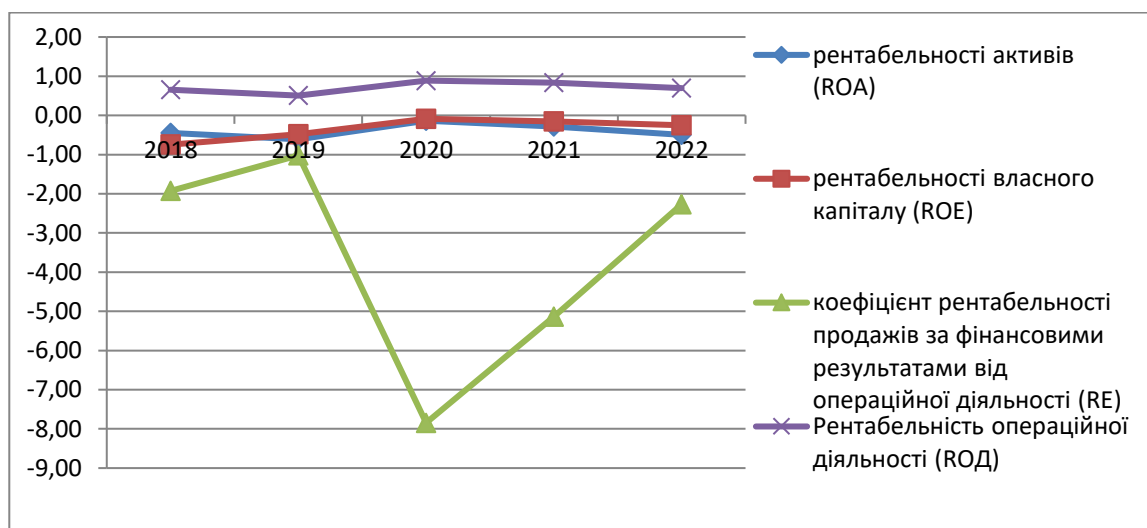

Рисунок 2.4 – Динаміка змін показників рентабельності ПАТ «Миколаївгаз» за 2018- 2022 рр., тис. грн. [розробка автора]

Ефективність використання всіх активів підприємства протягом усього періоду, що аналізується має від'ємне значення через динаміку чистого збитку який має тенденцію лише до збільшення. Проте можна прослідити що найкращий показник рентабельності активів в 2020 році і з того періоду має тенденцію на погіршення ситуації. У період 2018-2019 років показник має найгірше значення. Це пояснюється різким зростанням збитковості

підприємства, що повторилось у 2022 році (показник чистого збитку складає 362361 тис. грн. і є найбільшим за останні 5 років).

Як можна побачити на рис. 2.4 рентабельність власного капіталу з 2018 року має стрімку тенденцію зниження через зростання збитків. З 2020 показник зменшується що може свідчити про зниження ефективності використання власного капіталу через величезну заборгованість та негативного непокритого збитку.

Коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності має різку динаміку змін серед показників, що може свідчити про нерівне співвідношення суми операційного прибутку та чистого прибутку. Найменше значення показника припадає на 2020 рік В 2022 році цей показний є найбільшим за останні 5 років, що може свідчити про найбільшу суму залишкових коштів після покриття собівартості реалізованої продукції, але протягом усього аналітичного періоду показники є мінусовими, що показує тривале отримання збитків через збільшення витрат .

Рентабельність операційної діяльності відображає невисокі показники, що відображає перевагу витрат на операційну діяльність підприємства над прибутками через нестабільність надходжень та потребу витрат покривання діяльності через позикові кошти. На 2019 рік показник рентабельності операційної діяльності є найнижчим за останні 5 років. Але надалі Ситуація покращується. Найкраще значення показника рентабельності операційної діяльності припадає на 2020 рік та пояснюється найнижчою сумою витрат протягом 2018 - 2022 років. З 2020 року по 2022 рік спостерігається зниження показника через підвищення операційних витрат.

2.3 Аналіз показників фінансової стійкості ПАТ «МиколаївГАЗ»

Одним з найважливіших показників комплексного фінансового аналізу підприємства є саме аналіз фінансової стійкості підприємства. Фінансово стійке підприємство здатне забезпечувати безперебійну виробничу

діяльність, зберігати інвестиційну привабливість і здатність фінансувати подальший інноваційно-технологічний розвиток, а головне отримувати стабільний прибуток. Щоб проаналізувати фінансову стійкість ПАТ «МиколаївГАЗ» було обрано основні коефіцієнти, що зазвичай використовуються при її визначенні за коефіцієнтним підходом. Розраховані значення даних коефіцієнтів представлено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Назва коефіцієнт	Норматив	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт автономії	0,4-0,6	-1,21	-1,28	-1,57	-1,82	-1,96
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	-1,65	-0,78	-0,64	-0,55	-0,51
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	-1,21	-1,85	-2,24	-2,48	-2,47
Коефіцієнт фінансування	<1,0	-2,41	-1,62	-1,47	-1,48	-1,47
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,67-1,5	-0,415	-0,618	-0,679	-0,676	-0,682
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	-	-3,08	-4,39	-6,70	-7,30	-5,10

Від’ємне значення показника автономії присутнє через непокритий збиток. Як можна помітити з результатів розрахунків можна помітити зменшення значення коефіцієнта автономії свідчить про зменшення фінансової незалежності та збільшення ризику фінансових труднощів в майбутніх періодах. В 2022 році показник автономності складає – 1,96, що є найгіршим значенням за останні 5 років і має потенційну можливість до зменшення.

Коефіцієнт фінансової залежності - є оберненим до коефіцієнта автономії. Зростання цього показника (що спотрєрігається в у періо 2018-2022 років) в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства і втрату фінансової незалежності.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи. Чітких рекомендацій у значенні цього показника не існує, але вважається, що його значення повинні бути не менше 0,2 - 0,5, що дозволяє забезпечити достатню гнучкість у використанні власного капіталу. Чим більше частка власного оборотного капіталу у загальній сумі власного капіталу, тим більша його мобільність, оскільки зростає величина високоліквідного капіталу. Як можна побачити з розрахунків коефіцієнт маневреності власного капіталу з кожним роком знижується, але у 2022 році спостерігається уповільнення темпу зниження показника через збільшення суми активів що може свідчити про тимчасове покращення, але мобільність власного капіталу на даний момент є критичною, що заважає для розвитку підприємства.

Коефіцієнт фінансування є найвагомішим показником, який свідчить про фінансову залежність підприємства від залучення позикових коштів. Чим більше значення показника, тим вищий ризик інвесторів, оскільки у разі невиконання зобов'язань зростає можливість банкрутства підприємства. В таблиці в 2.6 можна показник збільшився через різке збільшення суми оборотних коштів.

Коефіцієнт фінансової стійкості з мінусовим значення свідчить про відсутність запасу фінансової стійкості і тотальну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів. У 2018 році показник має найбільше значення та з 2019 року показник почався зменшуватись. У період 2020-2022 років показник тримається округленого значення в - 0,68 з відхиленнями в тисячних і в 2022 році показник сягає найменшого значення.

Виходячи з отриманих даних фінансова стійкість може вважатись критичною, що у висновку визначає кризовий фінансовий стан. Підприємство знаходиться на грані банкрутства, його діяльність характеризується наявністю регулярних неплатежів.

Висновки за розділом II

В результаті комплексного аналізу фінансового стану ПАТ «МиколаївГАЗ» в 2018-2022 роках можна зробити наступні висновки:

1. За досліджуваний період вартість майна протягом 2018-2022 рр. загалом збільшилась на 234002 тис. грн. У 2022 році порівняно з 2021 роком відбулось збільшилась на 181668 тис. грн. (або на 24,82%). Протягом 5 років спостерігається приріст вартості активів і це заслуговує позитивної оцінки, адже зменшення грошових коштів балансу свідчить, про зниження виробничих потужностей підприємства, звуження обсягів діяльності виробництва.

2. У структурі майна підприємства більшу частину займають необоротні активи, які становлять майже 51,55% від активів балансу в 2022 році, 60,631% в 2018 році, 57,74% в 2019 році, 66,55% в 2020 та 66,018% в 2021 році, що є позитивною тенденцією. Загальне зростання вартості оборотних активів викликано збільшенням суми запасів, поточної дебіторської заборгованості та інших оборотних активів, але динаміка грошових коштів не є втішною адже з 2020 року спостерігається зменшення питомої ваги в структурі активів.

3. Підприємство АТ «Миколаївгаз» станом на кінець 2022 року має загальний розмір капіталу 731884 тис. грн. Структура власного капіталу неспроможна покрити величезний збиток що прогресує з кожним роком , у той час як інші статі власного капіталу впродовж 5 років залишаються незмінними. Позичковий капітал підприємства збільшується за рахунок поточної кредиторської заборгованості.

4. Дані фінансових результатів свідчать про збільшення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції за аналізований період. Так, в 2022 році проти 2021 року відбулося зростання на 78829 тис. грн., або на 9,63%, а в 2021 році проти 2020 року на – 215468 тис. грн., або на 29,13%. Це зростання свідчить про ефективну виробничу діяльність господарюючого суб'єкта.

5. Враховуючи що доходи не прокривають всіх витрат фінансовий результат є від'ємним і тому чистий збиток з 2020 року стрімко росте і в 2022 році складає 362361 тис. грн.

6. Виходячи з розрахунку показників ліквідності протягом останніх 5 років підприємство не може покривати власні борги за рахунок грошових коштів та фінансових інвестицій. Якщо розглядати загальну ліквідність то можна зробити висновок, що всі оборотні активи підприємства нездатні забезпечити покриття 50% поточних зобов'язань. З 2021 року АТ «Миколаївгаз» може покривати лише 5 % від нормативного значення абсолютної ліквідності, що свідчить про неспроможність забезпечити частки покриття поточних зобов'язань в найкоротші терміни. Показник швидкої ліквідності в 10 разів менше ніж є необхідним для нормального функціонування підприємства. Такі результати обумовлені постійним залученням додаткових кредитів для покриття необхідних видатків для роботи підприємства, величезним збиткам та непропорційним зростанням дебіторської заборгованості на відміну від зростання грошей на рахунках та відсутністю фінансових інвестицій.

7. За наявності на початок і кінець аналізованого періоду ознак поточної неплатоспроможності фінансовий стан підприємства визначається як критична неплатоспроможність. З 2018 року по 2021 рік спостерігалась тенденція лише зменшення показників і лише в 2022 році показники почали зростати.

8. Ефективність використання всіх активів підприємства протягом усього періоду, що аналізується має від'ємне значення через динаміку чистого збитку який має тенденцію лише до збільшення. Проте можна прослідити що найкращій показник рентабельності активів в 2020 році і з того періоду має тенденцію на погіршення ситуації. У період 2018-2019 років показник має найгірше значення. Це пояснюється різким зростанням збитковості підприємства, що повторилось у 2022 році (показник чистого збитку складає 362361 тис. грн. і є найбільшим за останні 5 років).

9. Показники фінансової стійкості не відповідають нормативним значенням. В 2022 році показник автономності складає – 1,96, що є найгіршим значенням за останні 5 років і має тенденцію до зменшення. Як можна побачити з розрахунків коефіцієнт маневреності власного капіталу з кожним роком знижується, але у 2022 році спостерігається уповільнення темпу зниження показника через збільшення суми активів що може свідчити про тимчасове покращення, але мобільність власного капіталу на даний момент є критичною, що заважає розвитку підприємства. Коефіцієнт фінансової стійкості -0,6829(найменше значення показника за 5 років) свідчить про відсутність запасу фінансової стійкості і тотальну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1. Санаційні заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства

Фінансова криза на підприємстві може бути спричинена як зовнішніми (екзогенними), так і внутрішніми (ендогенними) факторами. Серед зовнішніх чинників можна виокремити незадовільний стан економіки загалом, недосконалість грошово-кредитної та податкової систем, високий рівень інфляції, низьку купівельну спроможність населення, різкі коливання на валютному ринку, галузеву кризу, монополізацію ринку, дискримінацію підприємства та обмеження доступу на зовнішні ринки. Серед внутрішніх чинників можна відзначити брак високопрофесійних кадрів, недоліки в системі стратегічного та оперативного управління, зокрема фінансового менеджменту, недосконалість корпоративної інвестиційної політики, низький технологічний рівень виробництва та інші.

За аналітичний період на підприємстві «МиколаївГАЗ» погіршення показників фінансового стану однозначно можна пояснити екзогенними факторами, а саме незадовільною економічною ситуацією з 2018 року, пандемією COVID-19 2020-2021 років та повномасштабною війною з 24 лютого 2022 року. Серед ендогенних факторів можна виокремити недоліки в системі стратегічного та оперативного управління.

Враховуючи переважання боргів над власним капіталом та проблеми з нерозподіленим прибутком одним з методів реструктуризації боргу є санація.

Санація є складним і комплексним поняттям, і його можна розглядати з різних боків. Саме тому на основі дослідження наукової літератури було визначено характерні ознаки, що притаманні поняттю санації за різними аспектами (табл. 3.1) [21].

Таблиця 3.1

Тлумачення сутності санації за напрямками

Направлення	Визначення терміну
1	2
Економічне	порятунок, відновлення життєздатності суб'єкта, що перебуває в кризі
Фінансове	сукупність заходів для усунення збитків, фінансової стабілізації підприємства та покращення його фінансового стану за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування
Функціональне	Сукупність фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності підприємства
Правове	Санація здійснюється під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання ліквідації боржника і спрямована на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів.

Кодекс України з процедур банкрутства [22] розрізняє поняття «санація боржника до порушення справи про банкрутство» та санація за ухвалою господарського суду.

Досудова санація розглядається як система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, здійснюваних власниками його майна (органом, уповноваженим управляти майном), кредиторами та іншими особами з метою запобігання банкрутству боржника шляхом запровадження організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних та правових заходів у межах чинного законодавства до початку порушення справи про банкрутство.

Господарський суд за клопотанням комітету кредиторів може винести ухвалу про введення процедури санації боржника строком на шість місяців, яка спрямована на оздоровлення його фінансово-господарського становища та задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, його боргів і активів, а також зміни організаційно-правової та виробничої структури з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації. Термін санації може бути продовжений господарським судом, але не більше ніж на рік. З моменту винесення ухвали про введення процедури санації повноваження органів управління підприємства-боржника переходять до керуючого санацією. Він призначається господарським судом з числа арбітражних керуючих і організовує здійснення санації боржника [21].

Необхідно опублікувати офіційне повідомлення про запровадження процедури санації, яке містить характеристики бізнесу боржника, суму кредиторської заборгованості та строк подачі заявок інвесторами, на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України. План санації повинен бути розроблений, узгоджений з комітетом кредиторів і поданий до господарського суду протягом трьох місяців з моменту прийняття рішення про санацію боржника. Якщо боржником є державне підприємство (як у випадку підприємства «МиколаївГАЗ») або підприємство, в якому частка державної власності перевищує 50% статутного капіталу, план санації також повинен бути узгоджений з органом, уповноваженим управляти державним майном.

Комітет кредиторів має можливість затвердити план санації та подати його на затвердження господарському суду. В іншому випадку, комітет може відхилити план і звернутися до суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури або подати клопотання про призначення нового керуючого санацією. У разі схвалення плану санації комітетом кредиторів, протягом семи днів з дати прийняття рішення, він подається на затвердження забезпеченим кредиторам. Якщо забезпечені кредитори не згодні одностайно з планом санації, їхні вимоги можуть бути враховані шляхом виділення забезпечених речей з майна боржника та їх подальшого продажу на аукціоні, або через викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

Категорії кредиторів можна розділи на:

- конкурсні кредитори — кредитори за вимогами до боржника, які виникли до порушення провадження у справі про банкрутство та вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника. До конкурсних кредиторів відносяться також кредитори, вимоги яких до боржника виникли внаслідок правонаступництва за умови виникнення таких вимог до порушення провадження у справі про банкрутство.

- поточні кредитори — кредитори за вимогами до боржника, які виникли після порушення провадження у справі про банкрутство.

- кредитори за вимогами про виплату заробітної плати, аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян, авторської винагороди. До цієї категорії кредиторів віднесено тих, чії вимоги до боржника виникли як до, так і після порушення провадження у справі про банкрутство.

- кредитори, вимоги яких забезпечено заставою майна боржника.

Як у разі санації підприємства-боржника до порушення справи про банкрутство, так і санації за ухвалою господарського суду, її план повинен містити техніко-економічне обґрунтування, фінансово-економічні, організаційно-правові, виробничо-технічні та соціальні заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства, терміни їх виконання, умови участі інвесторів (за їх наявності), строки та черговість виплати боргу кредиторам та умови відповідальності інвестора за невиконання взятих згідно з планом санації зобов'язань. У разі наявності інвесторів план санації розробляється та погоджується за їх участю.

Фінансовими джерелами заходів санаційного плану можуть бути власні кошти підприємства, капітал його власників, кошти кредиторів, інвесторів та держави, фінансова участь персоналу. У першу чергу можна використовувати внутрішні джерела фінансової санації. Звичайно на підприємствах, які опинилися в кризовому стані, вичерпані резерви фінансування за рахунок прибутку та амортизації, а враховуючи непокриті збитки у структурі власного капіталу «МиколаївГАЗ» фінансування санації за рахунок пасивів неможливе.

Однак існує можливість використання таких внутрішніх джерел санації як реструктуризація підприємства та його активів, перепрофілювання виробництва, ліквідація дебіторської заборгованості, заморожування інвестиційних вкладень і зменшення валових витрат виробництва та обігу (у тому числі за рахунок звільнення працівників підприємства-боржника, які не

можуть бути задіяні в процесі реалізації плану санації), збільшення виручки від реалізації продукції шляхом стимулювання її збуту. Реструктуризація активів передбачає здійснення таких санаційних заходів як закриття нерентабельних виробництв; продаж або здачу в оренду окремих об'єктів основних засобів; реалізації цінних паперів, нематеріальних активів, частини запасів сировини й матеріалів тощо. У такому підході до фінансування санації для АТ «МиколаївГАЗ» має можливість виділити кошти.

Санація із залученням коштів власників підприємства може здійснюватися такими шляхами: зміною величини статутного капіталу, наданням підприємству його власниками позик або безповоротної фінансової допомоги, виконанням зобов'язань підприємства його власниками. Зменшення статутного капіталу відображається на структурі пасиву балансу, тобто зменшуються статті «Зареєстрований капітал» і «Непокритий збиток». Якщо зменшення статутного капіталу відбувається на величину, що перевищує суму балансових збитків, залишок додається до статті «Резервний капітал». Цей захід санації балансу не приводить до поліпшення платоспроможності та ліквідності підприємства, а іноді навіть погіршує їх у зв'язку з витрачанням коштів на фінансування процедури зміни статутного капіталу. Зменшення статутного капіталу є першим етапом «двоступінчатої санації». Санація балансу передуює збільшенню статутного капіталу, як правило, за рахунок додаткових внесків інвесторів. Їх залучення за наявності непокритих збитків не тільки проблематично у зв'язку з високим ризиком потенціального банкрутства, але і заборонено законодавством. Здійснення цільових внесків існуючих акціонерів або учасників товариств на покриття збитків можливе тільки за їхньою згодою.

Санація за участю кредиторів підприємства та інвесторів може здійснюватися за такими напрямками: відстрочка та (або) розстрочка платежів; списання частини боргів; додаткове кредитування або поручительство за кредитом; конверсія боргу у власність; переведення боргу (частини боргу) на інвестора; продаж майна боржника як цілісного

майнового комплексу. Надання кредиту підприємству, яке знаходиться у фінансовій кризі, як правило, можливе лише за умови поручительства з боку його надійних платоспроможних кредиторів, власників або потенційних інвесторів. Під час провадження у справі про банкрутство кредити нерідко залучаються для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації. Погашення таких кредитів відбувається за рахунок реалізації майна боржника. Підставою для конверсії боргу у власність є впевненість кредиторів у санаційній спроможності підприємства. Переведення боргу у власність відбувається шляхом викупу корпоративних прав у власників боржника. Переведення боргу на інвестора передбачає прийняття ним відповідальності за невиконання взятих на себе зобов'язань і також здійснюється в обмін на корпоративні права. Іноді умовою залучення кредиторів та інвесторів до санації є включення до санаційного плану таких радикальних заходів, як реструктуризація підприємства й перепрофілювання виробництва.

Фінансова участь персоналу в санації підприємства може полягати в купівлі працівниками його акцій (часток), наданні позик, згоді на погіршення умов оплати праці. Підприємства, чия продукція визнається державою суспільно необхідною, у певних випадках при нестачі вказаних вище джерел санації, можуть розраховувати на фінансову підтримку з боку держави. Вона може здійснюватися у формах прямого бюджетного фінансування (позики, субвенції, субсидії, дотації, викуп корпоративних прав), пільгового кредитування, надання гарантій [11].

3.2. Впровадження системи моніторингу та контролінгу як напряму покращення фінансового стану підприємства

Комплексний фінансовий аналіз має вагоме значення в управлінні підприємства та прийнятті господарських рішень. Його результати цікаві для власників, інвесторів, кредиторів, постачальників, державних органів

управління та керівників виробничих підрозділів, а враховуючи спеціалізацію ПАТ «МиколаївГАЗ», від прийнятих рішень може залежати розвиток інших залежних галузей економіки в Миколаївській області.

Для забезпечення ефективності фінансової діяльності підприємства важливо систематично отримувати та ефективно використовувати фінансові ресурси, дотримуватися розрахункової та кредитної дисципліни, досягати раціонального співвідношення власних та залучених коштів і забезпечувати фінансову стійкість для ефективного функціонування підприємства. Виходячи з отриманої інформації з 2 розділу систематичний моніторинг фінансового стану підприємства є необхідним та практично значущим, оскільки він відіграє суттєву роль у забезпеченні ефективного управління фінансовим станом.

Під фінансовим моніторингом можна розуміти систему, яка включає сукупність елементів, що взаємодіють і перебувають під дією внутрішніх і зовнішніх факторів, яка охоплює спостереження за рівнем стійкості підприємства, аналіз, оцінку і прогнозування стійкості на довгострокову перспективу.

Розкриття сутності системи моніторингу фінансового стану підприємства полягає у вивченні його функцій та принципів. Основними функціями фінансового моніторингу є:

- систематична діагностика фінансового стану підприємства;
- вимірювання відхилень фактичних результатів від передбачуваних;
- спостереження за фактичними результатами фінансової діяльності та їх динамікою;
- розробка оперативних управлінських рішень для нормалізації фінансової діяльності з урахуванням передбачуваних показників;
- коригування окремих цілей та показників фінансового стану в разі змін у зовнішньому фінансовому середовищі[23].

Вирішення основних стратегічних та оперативних завдань підприємства неможливе без координованості бізнес-процесів та підвищення

ефективності ухвалення управлінських рішень. Контролінг, що використовується у світовій теорії та практиці управління, створений для забезпечення координації всіх аспектів управління бізнес-процесами. Впровадження контролінгу сприяє організації процесів планування, контролю, обліку та аналізу на підприємстві, засноване на методичних інструментах та інформаційній базі, і дозволяє менеджменту підприємства підвищувати ефективність системи управління.

Під контролінгом розуміють функціональну систему планування, контролю, аналізу відхилень, координації, внутрішнього консалтингу та загального інформаційного забезпечення керівництва підприємством. Інакше кажучи, контролінг — це спеціальна саморегулююча система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг [24].

Для аналізу та контролю фінансового стану підприємства виділяють показники ліквідності, прибутковості, cash-flow, структури власного капіталу, структури активів, дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, оборотності оборотних активів та інвестиційної діяльності підприємства. На базі отриманих результатів визначаються слабкі та сильні сторони для планування стратегії розвитку діяльності підприємства.

Після виявлення поточного стану підприємства за допомоги фінансового моніторингу першим етапом в управлінні суб'єктом господарювання є визначення та конкретизація завдань контролінгу задля ухвалення рішення про наступні дії (відбувається здебільшого у випадку різкого погіршення основних показників діяльності, що спостерігається у ПАТ «МиколаївГАЗ»).

Наступним етапом є діагностика наявної системи управління, а саме фіксація сучасного стану функціонування системи управління на підприємстві.

Третім етапом є розроблення концепції "ідеальної" системи управління підприємством через формування технічного завдання для побудови бажаної системи управління та адекватного її контролінгу та подальше входження контролінгу у "двері" підприємства (формування інструментальної бази контролінгу та створення відповідної служби).

"Вживання" контролінгу в поточну діяльність підприємства та подальша демонстрація дієвості розробленого інструментарію та переконання менеджерів у доцільності його застосування є важливою частиною фінансового контролю для подальшого укріплення позицій та визнання досягнень контролю.

Після отримання результатів необхідно обрати подальшу фазу впровадження контролінгу та обсягу функцій контролінгу (постійне розширення функцій, завдань та інструментарію контролінгу) [25;26].

Рисунок 3.1 - Основні фази впровадження контролінгу в управління підприємством

Необхідно відзначити, що метод малих кроків та метод бомбометання мають певні загрози для діяльності підприємства. У підході "малими кроками" недоліком є ризик затягування процесу впровадження, що може призвести до невдалого завершення проекту. Превагою цього підходу полягає у тому, що менеджери та інші співробітники підприємства легше приймають зміни. Однак, недоліком є висока ймовірність опору до змін, що може призвести до затягування проекту.

Позитивним аспектом методу "бомбометання" є швидке впровадження основних елементів контролінгу. Тому третій підхід - "планова еволюція" - поєднує переваги та усуває недоліки попередніх підходів до впровадження контролінгу в управління суб'єктами господарювання. Метод "планової еволюції" ґрунтується на принципах проектного менеджменту.

Для підприємства ПАТ «МиколаївГАЗ» найкраще підійде фаза планової еволюції через зменшення опору до змін та можливість за допомоги проектного менеджменту є можливість впровадження комплексних заходів для покращення основних показників фінансово стану.

3.3. Рекомендації щодо забезпечення задовільного стану підприємства

Розробка рекомендацій щодо застосування методів покращення фінансового стану підприємства є важливою частиною для подальшого розвитку в аспекті фінансової діяльності підприємства. Враховуючи незадовільні значення всіх показників ліквідності, платоспроможності, показники грошових потоків, фінансової стійкості підприємства, співвідношення позичкових коштів до власного капіталу, з яких більшу частину складає непокритий збиток, розробка подальшого планування дій щодо забезпечення поліпшення загального фінансового стану підприємства є терміновою та критично необхідною заради забезпечення подальшої діяльності.

Виходячи з отриманих даних основною проблемою підприємства ПАТ «МиколаївГАЗ» є структура власного капіталу через неспроможність самостійного забезпечення діяльності за власними пасивами, а також збільшена частка позичкового капіталу за рахунок якої здійснюється діяльність підприємства. Для покращення структури власного капіталу, та залежних показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства можливі наступні дії:

- санація за участю кредиторів підприємства та інвесторів;
- фінансова участь персоналу та керівництва в санації;
- збільшення грошових надходжень;
- зменшення витрат;
- випуск облігацій;

Санація за участю кредиторів підприємства допоможе реструктуризувати позичковий капітал, тим самим посприяти оздоровленню структури пасивів. Також не варто виключати варіант з надання додаткового кредиту для удосконалення фінансової діяльності підприємства та забезпечення додаткових коштів, тим самим зменшивши частку непокритого збитку та подальшого поліпшення фінансового стану підприємства.

Участь персоналу в санації підприємства є малоймовірною, але залучення співробітників можна розділити на фінансову участь та пасивну санаційну участь. Фінансова участь персоналу у санації підприємства може розглядатись у вигляді надання позик підприємству або купівлі цінних паперів підприємства (акцій, облігацій). Така участь в покращенні фінансування санації допоможе в подальшому формуванню пасивного прибутку для учасників, але доступна по-більшості для співробітників керівних посад. Пасивна санаційна участь більш ймовірна за можливостями для співробітників робочих професійних кадрів. Для цих співробітників санаційні заходи складаються з згоди на погіршення умов або оплати праці та скорочення штату співробітників.

Зауваживши той момент, що послуги «МиколаївГАЗ» визнаються державою суспільно необхідними, а отже при нестачі вказаних вище джерел санації, підприємство може розраховувати на фінансову підтримку з боку держави. Якщо ж держава не може надати такої можливості через складну економічну ситуацію, держава може виступити як гарант на сплату залученого кредиту або надати кредит на пільгових умовах, що може дати можливість до розвитку поліпшення фінансового стану підприємства.

Випуск цінних паперів дає можливість залучити кошти не тільки від персоналу або держави, а від фізичних та юридичних осіб за для покриття боргів. Для даної операції облігації є можливістю перекрити борги через залучення коштів, що дасть ефект поліпшення для статурси пасивів та покращить кредитний статус підприємства. Облігації з нульовим купоном (Zerobond), зростаючі облігації та облігації з дисконтом можуть стати варіантом розміщених цінних паперів.

До основних характеристик цих облігацій слід віднести:

- відсутність поточних процентних платежів;
- облігації розміщуються з дизажіо (дисконтом);
- погашення здійснюється за номінальною вартістю.

У практиці фінансової діяльності підприємств можна зустріти кілька різновидів облігацій з нульовим купоном, зокрема:

Зростаючі облігації, або «накопичувачі процентів». Розміщення цих облігацій здійснюється за номінальною вартістю (100 %), а погашення — за курсом, який включає номінальну вартість і нараховані складні проценти.

Облігації з дисконтом, або «справжні облігації з нульовим купоном». Умовами випуску цих облігацій передбачається їх розміщення за ціною, нижчою за номінал, а погашення — за курсом 100 %, тобто за номіналом. Дисконт (за операціями з борговими цінними паперами) — різниця між номінальною вартістю облігації та курсом її емісії, якщо курс емісії нижчий за номінальну вартість. Різницю між курсом емісії, якщо він є меншим за номінал, і номінальною вартістю облігацій також позначають як дизажіо

Основною метою діяльності кожного підприємства будь-якої форми власності є отримання позитивного фінансового результату, тобто прибутку. Не має сумнівів щодо значення отримання прибутку для підприємства, бо саме прибуток є головним стимулом в підприємстві, основним мотивом та кінцевою метою для підприємців в усіх сферах бізнесу. Чим вищий прибуток, тим більше можливостей у підприємства для збільшення капіталу, запровадження нововведень, інвестицій тощо. В 2022 році фінансовий

результат на підприємстві є збитком у розмірі 362361 тисяч гривень. Виходячи з отриманого результату необхідність у збільшенні грошових надходжень зростає. В ринкових умовах з поширенням кризових явищ стає актуальною проблема прийняття рішень, які б дозволили збільшити прибуток підприємства. До шляхів збільшення прибутку можна віднести такі:

- зменшення витрат на реалізацію продукції;
- збільшення обсягу реалізації продукції;
- підвищення продуктивності праці;
- постійне зниження позареалізаційних збитків;
- здача в оренду зайвого майна;

Зменшення витрат на реалізацію та позареалізаційних збитків допоможе збільшити суму чистого прибутку, вартість обігових коштів та зменшити розмір заборгованості.

Збільшення обсягу реалізації продукції «МиколаївГАЗ», з огляду на специфіку діяльності, залежить переважно від кількості користувачів послугами. Наразі з початком повномасштабного вторгнення місто Миколаїв полишило 230-240 тисяч мешканців, що скорочує кількість споживачів та клієнтів. Збільшення обсягу виробництва буде мати можливість під час відновлення економічної складової міста та повернення мешканців.

Здачу в оренду майна та приміщень «МиколаївГАЗ» почав ще з 1 січня 2019 року і наразі за сплатою за орендою формується дебіторська заборгованість.

Враховуючи необхідність збільшення грошових коштів в структурі активів можна застосувати наступні заходи з управління дебіторської заборгованості:

– факторинг – це беззаставний вид фінансування закупівель або продажу товарів чи послуг з відстрочкою платежу (тобто - обігового капіталу). Сторонами договору виступають постачальник, покупець (дебітор) і банк-фактор (або факторингова компанія). Банк-фактор по суті «купує» у клієнта

його дебіторську заборгованість на підставі товарних накладних. Як правило, схема факторингу складається з таких етапів:

- 1) Постачальник надає послуги або надає покупцеві товари і послуги з відстрочкою платежу.
 - 2) Постачальник передає фактору документи, що підтверджують факт появи дебіторської заборгованості.
 - 3) Фактор покриває велику частину заборгованості (70- 95%).
 - 4) Дебітор проводить оплату за товар або послуги банку-фактору.
 - 5) Кредитор і фактор проводять остаточні розрахунки між собою: фактор отримує назад свої гроші з додатковою комісією за послуги, продавець отримує залишок належних йому коштів (5 - 30%).
- юридичні (претензійна робота, досудове листування, подача позову в господарський суд);
 - економічні (фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка), передача в заставу майна і майнових прав, призупинення поставок);
 - психологічні (нагадування по телефону, факсу, пошті, використання ЗМІ чи поширення інформації серед постачальників, що загрожує втратою іміджу);
 - фізичні (арешт майна боржника, зроблений органами державної виконавчої служби чи слідчими органами).

Задля впровадження подальших дій фінансовий моніторинг та контроліг діяльності підприємства посприяє покращенню ефективності вище представлених напрямків покращення фінансового стану підприємства. Реструктуризація боргів підприємства може ініціюватися комітетом кредиторів або керівництвом підприємства.

У підсумку для покращення фінансового стану підприємства розроблено низка заходів для поліпшення поточного стану підприємства у вигляді окремих санаційних заходів для реструктуризації боргів та залучення коштів. Санація за участю кредиторів підприємства та інвесторів може здійснюватися за такими напрямками: відстрочка та (або) розстрочка

платежів; списання частини боргів; додаткове кредитування або поручительство за кредитом; конверсія боргу у власність. Також фінансова участь персоналу та керівництва в санації може застосуватись по співробітників «МиколаївГАЗ» як допоміжне джерело санації. Також при нестачі коштів для санації «МиколаївГАЗ» може звернутись до держави для сприяння фінансування санації.

Емісія цінних паперів у вигляді облігацій є можливим варіантом залучення коштів та може слугувати допоміжним засобом для залучення коштів.

Для збільшення грошових коштів представлені методи управління дебіторською заборгованістю у вигляді факторингу, юридичних методів, економічних, психологічних, та фізичних.

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ

У тексті Закону «Про охорону праці» визначен термін охорони праці. Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [29].

Основною метою охорони праці є забезпечення безпечних, нешкідливих і сприятливих умов праці шляхом вирішення різноманітних складних завдань, серед яких основними є:

- Проектування підприємств та конструювання обладнання з обов'язковим дотриманням вимог охорони праці.
- Встановлення оптимальних співвідношень між різними факторами виробничого середовища, що дозволяє забезпечити мінімальний негативний вплив на здоров'я працівників.
- Розробка конкретних заходів щодо поліпшення умов праці та забезпечення безпеки на основі використання новітніх досягнень науки і техніки.
- Використання раціональних засобів захисту працівників від негативного впливу факторів виробничого середовища, а також впровадження організаційних заходів, що нейтралізують або послаблюють їх вплив на організм людини.

Про безпеку експлуатації систем газопостачання природним газом та проведення газонебезпечних робіт фахівці Південного міжрегіонального управління Держпраці поінформували працівників акціонерного товариства «Миколаївгаз». Представники ПМУ Держпраці зазначили:

- технічний стан газопроводів (підземних, надземних, наземних та ввідних) і споруд на них повинен систематично контролюватись власником через проведення комплексного технічного огляду (обходу) трас газопроводів, технічного обстеження;

- до технічного обслуговування і ремонту споруд та об'єктів системи газопостачання різних галузей допускається залучення суб'єктів господарювання, що мають дозвіл на виконання робіт та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- перевірку і очищення газоходів і димових труб необхідно здійснювати спеціалізованою організацією одночасно з поточним ремонтом печей, котлів та іншого обладнання, а також після кожного випадку порушення тяги, не рідше ніж один раз на рік (до початку опалювального сезону);
- підлягає відключенню від системи газопостачання обладнання житлових і громадських будинків за умови наявності витоків газу, несправної автоматики безпеки, несправностей оголовків димових і вентиляційних каналів, самовільного підключення газових приладів і пристроїв споживача до системи газопостачання;
- безпечну експлуатацію та технічне обслуговування димових і вентиляційних каналів житлових і громадських будинків забезпечує власник [30].

Згідно ст. 13 Закону України «Про охорону праці» на підприємстві ПАТ «МиколаївГАЗ» було розроблено в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до вимог нормативно-правових актів [29].

В якості об'єкта досліджень, було взято економічний відділ ПАТ «МиколаївГАЗ».

4.1. Потенційно шкідливі та небезпечні виробничі фактори

Виробничі фактори залежно від наслідків, до яких може призвести їх дія, зазвичай поділяють на небезпечні та шкідливі [31].

Небезпечний виробничий фактор - фактор, дія якого на працівника за певних умов призводить до травми або різкого погіршення здоров'я.

Шкідливий виробничий фактор - фактор, вплив якого на працівника за певних умов призводить до захворювання або зниження працездатності.

Всі фактори на будь-якому підприємстві можуть мати різне походження. Всі шкідливі виробничі фактори ГОСТ поділяє на наступні групи:

- Фізичні.
- Хімічні.
- Біологічні.
- Психофізіологічні, до яких можна віднести важкі та напружені умови праці.

Серед фізичних небезпек можна на підприємстві ПАТ «МиколаївГАЗ» виділити: температуру, високу вологість та випромінювання; електромагнітні поля; лазерне і ультразвукове випромінювання, вібрації, сильний шум, освітлення, яке може бути як занадто інтенсивним, так і недостатнім, що однаково шкідливо для зору; вплив пилу і аерозолів; працюючі частини обладнання. Кожен фактор окремо начебто і не становить особливої небезпеки для здоров'я людини при короткочасному впливі. Але часто працівник перебуває тривалий час у їх оточенні, та ще відразу декількох, тому їх вплив стає цілком відчутним.

До психофізіологічних факторів можна віднести тягар умов праці і його напруженість. Коли мова йде про важку працю, то мається на увазі:

- Величина статичного навантаження.
- Число однакових рухів.
- Поза робітника під час виконання процесу.

Під напруженістю роботи мається на увазі навантаження на нервову систему, органи почуттів (більше аналізатори). Сюди можна віднести тривалу розумову роботу, монотонність виконуваних процесів, емоційні перевантаження. Все це шкідливі виробничі фактори, які, якщо розібратися, практично кожен з нас на своєму робочому місці відчуває в тій чи іншій мірі.

Заходи безпеки спрямовані, насамперед, на те, щоб шкідливі виробничі фактори не надавали свого небезпечного впливу на людину. З цією метою на будь-якому підприємстві в обов'язковому порядку повинен проводитись інструктаж з безпеки. Дата проведення, зміст фіксуються у спеціальному журналі за підписом усіх інструктируємих і того, хто провів цей інструктаж. Всього можна виділити кілька різновидів такої роботи:

- Вступний інструктаж. Його проводять в обов'язковому порядку з прийнятими на роботу особами. Тут не має значення ні вік, ні стаж або посаду.
- Первинний. Здійснюється вже на своєму робочому місці, проводить його зазвичай майстер або керівник даного відділу або цеху.
- Повторний. Проводиться для всіх без винятку працівників через кожні півроку.
- Позаплановий. Його проводять, якщо: Змінилися правила.
- Змінився технологічний процес.
- Придбали нове обладнання.
- Були виявлені випадки порушення працівниками правил техніки безпеки.
- Після тривалих перерв у роботі.

За розділо 3 наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України Про затвердження Правил безпеки систем газопостачання [32] визначено:

1. До прийняття в експлуатацію систем газопостачання природного газу та ЗВГ установки і газопроводи повинні бути випробувані на міцність і щільність. При введенні в експлуатацію (до пуску газу) обладнання і газопроводи повинні бути піддані контрольному опресовуванню.
2. Суб'єкти господарювання до початку спорудження, монтажу і наладки об'єктів систем газопостачання повинні подати до центрального органу

виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, такі відомості:

- назва і адреса об'єкта, його технічна характеристика та відомча належність;
- назва будівельно-монтажної організації, яка здійснює будівництво об'єкта системи газопостачання.

До відомостей додаються: проектна документація на будівництво згідно з вимогами статті 31 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності"[33]; завірена копія наказу про призначення особи, яка буде здійснювати технічний нагляд за будівництвом, протокол перевірки її знань в обов'язі виконуваної нею роботи.

3. До пуску газу на об'єкти систем газопостачання складається акт приймання в експлуатацію об'єктів систем газопостачання та акти згідно з вимогами ДБН В.2.5-20-2001 "Газопостачання", затвердженими наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 23 квітня 2001 року № 101.
4. На об'єктах систем газопостачання, що не введені в експлуатацію протягом 6 місяців з дня їх останнього випробовування, необхідно провести повторні випробовування на герметичність газопроводів, перевірити роботу установок ЕХЗ, стан димовідвідних та вентиляційних систем, комплектність і справність газового обладнання, арматури, засобів вимірювання, автоматизації, сигналізації та протиаварійного захисту.
5. Перед заповненням резервуарів, газопроводів ЗВГ, пуском котелень та інших агрегатів та установок має бути забезпечено приймання обладнання для комплексного випробовування, введення в дію автоматичних засобів контролю і управління, протиаварійних і протипожежних засобів.

На час комплексного випробування організовується цілодобове чергування персоналу для нагляду за станом технологічного обладнання і вжиття заходів

щодо своєчасного усунення несправностей і витоку газу та забезпечення безпеки під час виконання пусконаладжувальних робіт.

6. Прийняття в експлуатацію об'єктів систем газопостачання населених пунктів і промислових підприємств здійснюється на підставі зареєстрованої декларації або виданого сертифіката відповідно до вимог Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 року № 461.

Забороняється прийняття в експлуатацію незакінчених будівництвом об'єктів систем газопостачання, в тому числі підземних сталевих газопроводів і резервуарів, не забезпечених ЕХЗ від корозії.

Підключення новозбудованого газопроводу до існуючої розподільної газової мережі, продувка, пуск газу та проведення комплексного випробування (пусконаладжувальних робіт) виконуються після підписання акта приймання газообладнання для проведення комплексного випробування (пусконаладжувальних робіт) за формою додатка Ю (обов'язкового) до ДБН В.2.5-20-2001 "Газопостачання". Додаток Ю передбачає участь у комісії представника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю.

7. За наявності на підприємстві газової служби введення в експлуатацію (пуск газу) нового газового обладнання здійснює газова служба підприємства.

Для пуску і налагодження газифікованих агрегатів допускається залучення суб'єктів господарювання, що мають дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки відповідно до вимог Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки.

Пуск газу в системи газопостачання виконується газорозподільним підприємством до межі балансової належності спільно з газовою службою

підприємства або суб'єктом господарювання, що має дозвіл центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та за замовленням власника (балансоутримувача та/або орендаря (наймача)) після укладання договору на технічне обслуговування прийнятого в експлуатацію об'єкта та відповідних договорів з газотранспортними, газорозподільними і газопостачальними підприємствами.

8. Підключення житлових, громадських будинків, підприємств комунального та побутового обслуговування населення до системи газопостачання здійснює газорозподільне підприємство, що має відповідний дозвіл центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю.
9. Підключення новозбудованих об'єктів системи газопостачання підприємств до діючих розподільних газопроводів населених пунктів здійснюється за зверненням власника (балансоутримувача та/або орендаря (наймача)) відповідно до вимог чинного законодавства України та укладеного договору про постачання газу на прийнятий в експлуатацію об'єкт.
10. Пуск газу здійснюється одночасно з підключенням до діючих новозбудованих газопроводів, ГРП, ШГРП, газопроводів-вводів житлових і громадських будинків, промислових і сільськогосподарських підприємств, котелень, підприємств комунального та побутового обслуговування населення, а також газових мереж всередині будівель.

До підключення новозбудованих розподільних газопроводів до ГРП, ШГРП, вводів у кінці кожного газопроводу, що підключається, необхідно ставити заглушки.

Якщо в кінці газопроводу, що підключається, є запірний пристрій, після нього встановлюють інвентарну заглушку.

Висновки

В результаті дослідження теоретичних і практичних аспектів оцінки комплексного фінансового аналізу підприємства можна зробити наступні висновки:

1. На основі дослідження праць вітчизняних науковців уточнено поняття «комплексний фінансовий стан підприємства» під яким слід розуміти – комплексну характеристику діяльності підприємства станом на певну дату, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, ефективну їх структуру, раціональність розміщення, а також забезпеченість власним оборотним капіталом для здійснення ефективної господарської діяльності.

2. Проведено дослідження комплексного аналіз фінансового стану підприємства, під яким слід розуміти процес отримання всебічної характеристики фінансового стану підприємства у галузі його фінансового забезпечення із застосуванням різного методичного інструментарію, результат якого представлено у вигляді єдиного об'єднаного інтегрального, бального чи рейтингового показника.

3. В результаті аналізу фінансового стану ПАТ «МиколаївГАЗ» 2018-2022 роках можна зробити наступні висновки:

- за досліджуваний період вартість майна протягом 2018-2022 рр. загалом збільшилась на 234002 тис. грн. У 2022 році порівняно з 2021 роком відбулось збільшилась на 181668 тис. грн. (або на 24,82%). Протягом 5 років спостерігається приріст вартості активів і це заслуговує позитивної оцінки, адже зменшення грошових коштів балансу свідчить, про зниження виробничих потужностей підприємства, звуження обсягів діяльності виробництва.

- у структурі майна підприємства більшу частину займають необоротні активи, які становлять майже 51,55% від активів балансу в 2022 році, 60,631% в 2018 році, 57,74% в 2019 році, 66,55% в 2020 та 66,018% в 2021

році, що є позитивною тенденцією. Загальне зростання вартості оборотних активів викликано збільшенням суми запасів, поточної дебіторської заборгованості та інших оборотних активів, але динаміка грошових коштів не є втішною адже з 2020 року спостерігається зменшення питомої ваги в структурі активів.

- підприємство АТ «Миколаївгаз» станом на кінець 2022 року має загальний розмір капіталу 731884 тис. грн. Структура власного капіталу неспроможна покрити величезний збиток що прогресує з кожним роком , у той час як інші статі власного капіталу протягом 5 років залишаються незмінними. Позичковий капітал підприємства збільшується за рахунок поточної кредиторської заборгованості.

- дані фінансових результатів свідчать про збільшення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції за аналізований період. Так, в 2022 році проти 2021 року відбулося зростання на 78829 тис. грн., або на 9,63%, а в 2021 році проти 2020 року на – 215468 тис. грн., або на 29,13%. Це зростання свідчить про ефективну виробничу діяльність господарюючого суб'єкта.

- враховуючи що доходи не прокривають всіх витрат фінансовий результат є від'ємним і тому чистий збиток з 2020 року стрімко росте і в 2022 році складає 362361 тис. грн.

- виходячи з розрахунку показників ліквідності протягом останніх 5 років підприємство не може покривати власні борги за рахунок грошових коштів та фінансових інвестицій. Якщо розглядати загальну ліквідність то можна зробити висновок, що всі оборотні активи підприємства нездатні забезпечити покриття 50% поточних зобов'язань. З 2021 року АТ «Миколаївгаз» може покривати лише 5 % від нормативного значення абсолютної ліквідності, що свідчить про неспроможність забезпечити частки покриття поточних зобов'язань в найкоротші терміни. Показник швидкої ліквідності в 10 разів менше ніж є необхідним для нормального функціонування підприємства. Такі результати обумовлені постійним залученням додаткових кредитів для покриття необхідних видатків для

роботи підприємства, величезним збиткам та непропорційним зростанням дебіторської заборгованості на відміну від зростання грошей на рахунках та відсутністю фінансових інвестицій.

- за наявності на початок і кінець аналізованого періоду ознак поточної неплатоспроможності фінансовий стан підприємства визначається як критична неплатоспроможність. З 2018 року по 2021 рік спостерігалась тенденція лише зменшення показників і лише в 2022 році показники почали зростати.

- ефективність використання всіх активів підприємства протягом усього періоду, що аналізується має від'ємне значення через динаміку чистого збитку який має тенденцію лише до збільшення. Проте можна прослідити що найкращій показник рентабельності активів в 2020 році і з того періоду має тенденцію на погіршення ситуації. У період 2018-2019 років показник має найгірше значення. Це пояснюється різким зростанням збитковості підприємства, що повторилось у 2022 році (показник чистого збитку складає 362361 тис. грн. і є найбільшим за останні 5 років).

- Показники фінансової стійкості не відповідають нормативним значенням. В 2022 році показник автономності складає – 1,96, що є найгіршим значенням за останні 5 років і має тенденцію до зменшення. Як можна побачити з розрахунків коефіцієнт маневреності власного капіталу з кожним роком знижується, але у 2022 році спостерігається уповільнення темпу зниження показника через збільшення суми активів що може свідчити про тимчасове покращення, але мобільність власного капіталу на даний момент є критичною, що заважає розвитку підприємства. Коефіцієнт фінансової стійкості -0,6829(найменше значення показника за 5 років) свідчить про відсутність запасу фінансової стійкості і тотальну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів.

4. Як спосіб управління під час пошуку методу реструктуризації позикового капіталу було визначено метод санації (сукупність заходів для

усунення збитків, фінансової стабілізації підприємства та покращення його фінансового стану за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування)

5. У роботі запропоновано впровадити на підприємстві систему спостереження за рівнем стійкості підприємства, аналізу, оцінки і прогнозування стійкості на довгострокову перспективу, а також функціональну систему планування, контролю, аналізу відхилень, координації, внутрішнього консалтингу та загального інформаційного забезпечення керівництва підприємством.

6. Для покращення фінансового стану підприємства ПАТ «МиколаївГАЗ» розроблено низку заходів для поліпшення поточного стану підприємства у вигляді окремих санаційних заходів для реструктуризації боргів та залучення коштів, емісії цінних паперів та пропозиції для збільшення прибутку.

7. Санація за участю кредиторів підприємства та інвесторів може здійснюватися за такими напрямками: відстрочка та (або) розстрочка платежів; списання частини боргів; додаткове кредитування або поручительство за кредитом; конверсія боргу у власність. Також фінансова участь персоналу та керівництва «МиколаївГАЗ» в санації може застосовуватись як допоміжне джерело санації.

8. Емісія цінних паперів у вигляді облігацій є можливим варіантом залучення коштів та може слугувати допоміжним засобом для залучення коштів.

Список використаної літератури

1. Хмелюк А.В.: Конспект лекцій з дисципліни "Фінансовий аналіз". Кам'янське: ДДТУ, 2022 р. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-kl92.pdf>
2. Кондратенко Н. О., Великих К. О., Плотницька С. І.: конспект лекцій з дисципліни "Фінансовий аналіз". Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020 р. URL: https://eprints.kname.edu.ua/55385/1/2019%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.184%D0%9B%20%D0%9A%D0%9B_%D0%A4%D0%B8%D0%BD%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%201.03.pdf
3. Юнін О. С., Круглова О. О., Савельєва М. О. та ін. Фінансово економічний словник : словник-довідник. Дніпро, 2018. 164 с. URL: http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1373/1/%D0%A4%D0%86%D0%9D.%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9D.%20%D0%A1%D0%9B%D0%9E%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C.pdf
4. Приймак С.В. Фінансовий аналіз. Практикум: навчальний посібник. Львів, 2021. 264 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/Finansovyy-analiz-praktykum-Pryymak-S.V.-peretvoreno.pdf>
5. Рузакова О. В., Аналіз сучасних методик оцінювання фінансового стану підприємства. *Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*. 2022 . №2 С. 7-13. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/05/2022-es-21-01.pdf>
6. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: ПП «Астроя», 2020 URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4ab737a8-da36-4b5c-b885-c4d35de2376e/content>

7. Нужна О.А. конспект лекцій з дисципліни "Фінансовий аналіз". Луцьк: ЛНТУ, 2022 р. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%9D%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E%20%D0%90%204/page4.html
8. Петрова В. Ф. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз». Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83144349.pdf>
9. Андросова О.Ф., Шарова С.В.: Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз». Запоріжжя: НУ «ЗП», 2019. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/5640/1/MV_Androsova.pdf
10. Приходько Н.В. конспект лекцій з дисципліни "Фінансовий аналіз". Миколаїв: НУК, 2023 р. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1wnTx44RraWfCJmKr5ghxxlm-3FVmJGV7?usp=sharing>
- 11.Рогов Г. К., Зінченко А. І., Пашенко О. В. «Практикум з фінансів підприємств»: навч. посіб. Миколаїв: НУК, 2019. – 152 с.
- 12.Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 № 73. Дата оновлення 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 20.05.23)
- 13.Інформація про емітента Публічне Акціонерне Товариство по газопостачанню та газифікації "МиколаївГАЗ". URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/05410263>
- 14.Діяльність компанії ПАТ "МиколаївГАЗ". Офіційний сайт підприємства. URL: <https://mk.dsoua.com/ua/informacija-pro-kompaniju/dijalnist-kompaniji/id/dijalnist-pat-mikolajivgaz-470#sub474>
- 15.Річна фінансова звітність Публічного Акціонерного Товариства по газопостачанню та газифікації "МиколаївГАЗ" 2023 року. URL: <https://mk.dsoua.com/ua/files/46121/1>

16. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309. Дата оновлення 07.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 27.05.23)
17. Річна фінансова звітність Публічного Акціонерного Товариства по газопостачанню та газифікації "МиколаївГАЗ" 2022 року. URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/86549
18. Річна фінансова звітність Публічного Акціонерного Товариства по газопостачанню та газифікації "МиколаївГАЗ" 2021 року. URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/59128
19. Річна фінансова звітність Публічного Акціонерного Товариства по газопостачанню та газифікації "МиколаївГАЗ" 2020 року. URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/32644
20. Річна фінансова звітність Публічного Акціонерного Товариства по газопостачанню та газифікації "МиколаївГАЗ" 2019 року. URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/8683
21. Рудика В.І., Косарева І.П., Менькова Ю.В. Санація підприємства як фактор її фінансової захищеності. Мукачів: МДУ, 2017 р. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/50.pdf
22. Кодекс України з процедур банкрутства. *Верховна Рада України*. 2019, № 19, ст.74. Дата оновлення 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
23. Сабліна Н. В., Кузенко Т. Б. «Фінансовий контролінг» навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2019. – 61с.
24. Бердар М. М. «Фінансовий контролінг як складова системи управління стійким розвитком підприємства». *Економічна наука*. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка. 2017. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2017/8.pdf

25. Лугіна Н.А., Левчишина В.В. «Фінансовий моніторинг як спосіб протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів». 2021 р. URL: http://lsej.org.ua/2_2021/72.pdf
26. Грицай О.І., Станасюк Н.С. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. *Економіка і суспільство*. № 15. 2018. С.825-332. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/125.pdf
27. Погрібняк, В. В., Яценко О. В. Основні функції і шляхи збільшення прибутку підприємства. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених*. Всеукр. наук. конф. молодих учених. 2019 р. С.119-120. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/3202/1/rodzinka_2_2019-119-120.pdf
28. Пушак Я. Я., Трушкіна Н. В., Сутність поняття «фінансовий моніторинг» у контексті забезпечення національної безпеки. 2021 р. С. 197-203. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/183667/26-Pushak.pdf?sequence=1>
29. Про охорону праці: Закон України № 2694-XII від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
30. Державна служба України з питань праці: Працівники АТ «Миколаївгаз» вдосконалили знання з безпеки експлуатації систем газопостачання. URL: <https://dsp.gov.ua/pratsivnyky-at-mykolaivgaz-vdoskonalyly-znannia-z-bezpeky-ekspluatatsii-system-gazopostachannia/>
31. Офіційний сайт охорони праці та пожежної безпеки: Класифікація небезпечних і шкідливих виробничих факторів URL: <https://oppb.com.ua/articles/klasyfikaciya-nebezpechnyh-i-shkidlyvyh-vyrobnychyh-faktoriv>
32. Про затвердження Правил безпеки систем газопостачання: Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України № 285, від 15.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0674-15#Text>

33. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України № 34, ст. 343 від 19.05.2011. Дата оновлення 22.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 Структура активів ПАТ «МиколаївГАЗ»

Статті балансу	на 31.12.2018 р.		на 31.12.2019 р.		на 31.12.2020 р.		на 31.12.2021 р.		на 31.12.2022 р.	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
Всього активів	497882	100,00	521753	100,00	498532	100,00	550216	100,00	731884	100,00
1. Необоротні активи	301871	60,63	301246	57,74	331751	66,55	363240	66,018	377265	51,55
2. Оборотні активи	196011	39,37	220507	42,26	166781	33,45	186976	33,98	354619	48,45
2.1. Запаси	19155	3,85	14223	2,73	8391	1,68	19409	3,53	42536	5,812
2.2 Біологічні активи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3 Поточна дебіторська заборгованість	168964	33,94	178607	34,23	136978	27,48	116143	21,11	202669	27,69
2.4 Грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	7485	1,50	27294	5,23	20993	4,21	11953	2,17	12691	1,73
2.5 Інші оборотні активи	407	0,082	383	0,073	419	0,084	39471	7,17	96723	13,22
3.Необоротні активи,утримувані для продажу,та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 Структура пасивів ПАТ «МиколаївГАЗ»

Статті балансу	на 31.12.2018 р.		на 31.12.2019 р.		на 31.12.2020 р.		на 31.12.2021 р.		на 31.12.2022 р.	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
Всього пасивів	497882	100.00	521753	100.00	498532	100.00	550216	100.00	731884	100.00
1. Власний капітал	-301565	-60,57	-665903	-127,63	-784968	-157,46	-1002541	-182,21	-1432325	-195,70
1.1. Зареєстрований капітал	2019	0,406	2019	0,39	2019	0,405	2019	0,37	2019	0,28
1.2. Капітал в дооцінках	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3. Резервний капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-556523	-111,78	-920861	-176,49	-1039926	-208,6	-1257499	-228,55	-1687283	-230,54
1.5 Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.6 Вилучений капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Позиковий капітал	799447	160,57	1187656	227,63	1283500	257,46	1467655	266,74	2164209	295,70
2.1 Довгострокові зобов'язання	72859	14,63	110936	21,26	127750	25,63	69193	12,58	63711	8,71
2.2 Короткострокові кредити на позики	2308	0,46	2917	0,56	2308	0,46	2308	0,42	2520	0,34
2.3 Поточні зобов'язання за розрахунками	704157	141,43	1052468	0,56	1107779	222,21	1422545	258,54	2042731	279,11
3. Зобов'язання, пов'язанні з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0